

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Liber Secundus, Ad Quem Potissimum Pertineat Infidelivm Salvtem Procvrare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

LIBER SECUNDUS,

AD QUEM POTISSIMUM

PERTINEAT INFIDELIVM SALVTEM PROCVRARE.

PRIMA PARS.

Ad Romanum Pontificem tanquam ad summum Ecclesiæ Pastorem, Petrique in Apostolatu successorem pertinere, Prædicatores pro fide propaganda mittere in uniuersum orbem.

CAPVT I.

NEmini dubium est, modo Catholicè sapiat, sancti Evangelij Ecclesiæque Christi per totum orbem propagationem, ad Romani summique Pontificis auctoritatem spectare. Id enim & auctoritas tam scripturæ, quam Patrum, & ratio ipsa, ac demum innumera summorum Pontificum exempla testantur.

Joan. vi. In primis enim, cum Dominus *Joan. ult.* illis verbis, *Pasce oves meas*, Petro, ejusque successoribus ovile dominicum commiserit, ut Patres omnes fateantur, non solum illi oves jam congregatas illius loci aut temporis pascere, sed omnes tam illius, quam futuri temporis dispersas ac dissipatas (quin potius nondum oves) quærere, ut oves fiant, atque ut intra septa Evangelij cum reliquo grege pascantur, evocare commisit, de quibus sanè Christus *Joan. 10.* affirmauit: *Alis oves habeo quas non sunt ex hoc ovili, quas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile & unus Pastor.* Quibus sanè verbis Dominus locutus est de populo Gentili, & Judaico nondum ad fidem converso, qui est secundum præsentem justitiam ab Ecclesia sit alienus, & secundum æternam electionem ad eandem est vocatus. Cum igitur has oves etiam commisisset Petro his verbis, *Pasce oves meas*, & ipse Dominus fateatur oportere illas adduci, constat hoc Petro & ejus successoribus divinitus fuisse commissum: Nam ut Chrysost. ait *lib. 2. de Sacerdotio.* Quamobrem ille (id est Christus) sanguinem suum effudit, certè ut errantes oves in unum congregaret, quam curam tum Petro, tum ejus successoribus committebat.

Chrysost. lib. 2. de Sacerdotio. Accessit etiam cum sine multa Prophetarum vaticinia Ecclesiam Christi Dei que sponsam, ad agnitionem divinæ veritatis adducturam omnes gentes, ut manifeste Isaias docuit *cap. 54.* Ubi introducit Deum sic loquentem Ecclesiæ suæ: *Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum extende, ne parcas, longas fac funiculos tuos, & clavos tuos consolida, ad dexteram enim & ad levam penetrabis, & semen tuarum gentes hereditabit.* Similiter *cap. ult.* Isaiæ prædicitur fore, ut Ecclesia mittat operarios in omnem Regionem, qui Asiam, Africam, Europamque percurrant, quousque ad Insulas ultimæ per venerint, nullum que sit hominum genus tam remotum, nec sit loquela, nec sermo gentium adeo barbatus, ubi non audiantur & resonent verba eorum; & ponam in eis, inquit divinus vates, signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerint ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam, tendentes sa-

gittam, in Italiam & Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt, & non viderunt gloriam meam gentibus, & adducunt omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino. Frequens est sermo apud Isaiam de vocatione gentium ad Ecclesiam, apudque alios Prophetas generale est hoc vaticinium. Hæc autem magnifica jam prædè à DEO facta promissio de vocatione gentium ad Ecclesiam, nusquam re ipsa adimpleta est usque ad Evangelij promulgationem, qua per Petrum ejusque successores gentes erant convocandæ, & ad veri luminis agnitionem adducendæ, ut expressè demonstrant ea, quæ Lucas *Actuum 10.* narrat; ait enim, Petrum dum commoraretur in Joppe, à senibus abstractum vidisse vas quoddam instar magni lintei, è quatuor capitibus cælitus demitti, in quo erant omnia quadrupedia terræ, & feræ (sic est in Græco *βημία*) & serpentina, & volatilia terræ, dictumque Petro: *Maccha & comede, qui respondit, se id nequaquam facturum, quando illa essent immunda.* Tum divinitus illi dictum, immunda non esse quæ Deus effecerit pura. Hoc vero ter accidit Petro, donec in cælum vas est receptum. Et quidem ita hujusmodi gentes, quæ immundæ ab Hebræis habebantur, ad verum Dei cultum & Sacra Christiana vocatas esse scribit ibidem Lucas. Futurum namque erat, ut omnes ad Ecclesiam è quatuor mundi partibus (ait Augustinus) venirent; nam Petrus Ecclesiam refert, ejus personam sustinent, & adhuc sustinent ejus successores: occidendique erant & manducandi ab ipso Petro, ejusque successoribus; occidendi inquam, ut Augustinus ipse interpretatur, id est, ut interficerent in eis vitam præteritam, qua non noverant Christum, & transirent in corpus ejus, tanquam in novam vitam societatis Ecclesiæ salutem Gentium eluriret. Hactenus Augustin.

Hæc igitur visione Petro, ejusque successoribus non solum fuit demonstratum Gentes ad Ecclesiam esse traducendas, sed & ipsum debere tanquam ex suo officio eas vocare, & adducere; id enim manifestè significatur illis verbis: *Surge Petre, occide & manduca.* Nam capitis est manducare, & per manducationem trajicere cibum in stomachum, & illum sibi incorporare, significans hæc metaphora, Petro convenire, ut ipse tanquam caput Ecclesiæ Infideles convertat, & efficiat Ecclesiæ membra. Hæc igitur voce Petri successores cælitus quotidie admonentur, etsi non exteriore, interna tamen inspiratione: *Surge, Petre, occide & manduca,* hoc est, fac ut gentium ritus, idola, & infidelitatis fibræ extirpentur, istaque animalia immunda per prædicationem Evangelij, susceptamque fidem omnibus errorum sordibus expurgata mandu-

manduca, & in Ecclesia stomachum, qui animarum salutem summè esurit, immittit. Adjungamus his quod cum Ecclesia debeat crescere, donec in toto mundo Evangelij lumen resplendeat, sinque unum ovile & unus Pastor; Deusque velit omnes homines salvos fieri, & ad veritatis agnitionem venire, præceptumque sit Apostolis, *Ite, predicare Evangelium omni creatura*, non tantum pro ipsiis, sed & pro eorum successoribus, ac deinceps ecclesia Romana sit, quæ inter alias merito Apostolica functione gloriatur; & summus Pontifex Apostolicus, & sedes ejus Apostolica ab omnibus simpliciter, & per antonomasiam vocetur, quia Apostolorum tenet non solum doctrinam, sed etiam in Apostolico officio hæreditariam successionem; nemo est qui dubitare possit, ad providentiam divinam spectare, unum seligere, cui onus hoc, nempe adducendi oves ad Evangelij caulas prædicandi Gentibus fidem, & Apostolici muneris functio incumbere, & qui proposito sibi divinæ voluntatis & ordinationis sine, seligeret animarum salutis media. Hic autem non est alius nisi summus Pontifex ecclesiæ caput, vicarius Christi, Petri successor, & totius orbis Pater. Neque enim ob id solum Apostolicam Romanam sedem vocari existimandum est, quod Apostolorum fuerit; nam fuit & Ephesina, & Hierosolymitana, & alia non pauca: verum etiam, quia Apostolorum munus pro Christo legatione fungendi, & usque ad ultimos terræ terminos illius fidem immobili firmitate testificandi propriè ac præcipuè ad Romanos Pontifices spectat; quorum muneris est, cum ipsi per se orbem universum adire non liceat, eam curam aliis demandare, idoneoque verbi ministrare ad seminandum sanctum Evangelium mittere.

Neque enim aliud *Luc. 5.* per Dominum intrantem in navim Simonis, quam Christi Fidelium Ecclesia, cujus magister & caput constitutus est Petrus, denotatur, ut optimè docet D. Ambrosius *Serm. 11. Soli* (inquit) *Petro ibidem dicitur, duc in altum, & laxate retia in capturam*, ubi Petrus tanquam summus piscator & archinauta jubetur alios ad piscandum ducere. Non autem de simplici piscium captura, sed mysticè verba hæc intelligenda esse testis est ipsemet Dominus aperitissime dicens Petro, *Noli timere, ex hoc enim eris capiens homines*: & idem ferè significatur *Jo. 21.* Ubi dicente Petro, *Vado pescari*, alij dixerunt, *venimus & nos tecum*. Postea inquit scriptura *ascendit Simon Petrus & traxit rete in terram*. Quid igitur aliud his de piscatione Petri parabolicis loquendi formulis demonstratur, quam Petrum ejusque successores esse, qui homines ab erroribus, mundanisque illecebris ad fidem & Ecclesiam militantem debent adducere, adductosque benè eos regendo, tandem ad triumphantem dirigere, sedulo conari?

Summum verò Pontificem Petro succedere in hoc piscandi genere quis unquam potuit dubitare? Nam quid clarius Ecclesia Sancta & Apostolica innuit, cum in die desponsationis sibi, ut sponsum Pontificem vice Christi gerentem annulum piscatoris ipsi præbens, matrimonio spiritali conjungit, nisi ut sedulo perpendat se Petri piscatoris non piscium, sed animarum, sedem viceque representare. Piscatoris enim & Apostoli officium ex Evangelij mente unum idemque reputatur: quod etiam luce clarius ex illis Christi Domini verbis colligere est, ex hoc enim erit homines capiens: nec minus ex illis *Matth. 4.* cum Dominus eundem Petrum & Andream vocavit dicens: *Veni,*

te post me, faciam vos fieri piscatores hominum, id est Apostolos, quorum sit, Evangelicam veritatem gentibus disseminare, retiaque in capturam animarum laxare: ut optimè D. Bernard. in *Epist. 1. ad Eugenium*, munus Apostolicum ipsi Pontifici (utpote successori) incumbere hac eadem figura piscationis sequentibus verbis demonstravit: *Quis mihi det ansequam moriar videre Ecclesiam DEI sicut erat in diebus antiquis: quando Apostoli laxabant retia in capturam: non in capturam argenti vel auri, sed in capturam animarum. Quam cupio illius te hereditare vocem, cujus adeptus es sedem? Et infra eod. cap. Hoc vehementer expectat, & omnino expectat à te mater tua: hoc filij matris tuae pusilli cum majoribus desiderant: hoc suspirant, ut omnis planatio quam non plantavit Pater caelestis, tuis manibus eradicetur. Ad hoc enim constitutus es super gentes & regna, ut evellas & destruas, & aedifices, & plantes. Annulus itaque piscatoris idem sonat quod annulus successoris Petri in Apostolatu & piscatione universi orbis animarum: Ornatur, inquam, dextera Pontificum in die desponsationis cum Ecclesia, hoc annulo; ut ad summum istum dignitatis gradum evecti, hoc altissimum & Apostolicum munus præ oculis semper versarent. Annulus enim memorie symbolum est, atque ita hoc annulo Ecclesia Christi nomine Pontificem, ut Petri Apostoli successorem commonefacit, Apostolici muneris esse retia tendere, omniumque gentium salutem procurare; atque ut hujus obligationis recordatio semper Pontificum mentibus sit quam firmissimè impressa, Ecclesiæ usum receptum est omnes Ballas annulo piscatoris sigillari.*

Hanc sollicitudinem & curam ad Pontificem summum spectare inter alios Patres oratione uberrima ac disertissima alloquens Eugenium Papam, idem D. Bernard. in *lib. de consideratione* multis in locis docuit: *Recordare* inquit *lib. 3. cap. 2. illius vocis, sapientibus & insipientibus debitor sum, ad Roman. 1. ergo sic agnosce sapientibus & insipientibus non dominatorem, sed debitorem, curandum summo per te, & tota vigilantia considerandum, quo modo & qui non sapient, sapiant; & qui sapient non desipiant. At nullum genus insipientia infidelitate (ut sic loquar) insipientis est. Ergo & infidelibus debitor est, Judæis, Græcis, & Gentibus. Interest proinde tua dare operam quam postu maximam, & increduli convertantur ad fidem, & conversi non avertantur.*

Et infra: magis ipsius Pontificis hac in re conscientiam stimulat dicens: *Esse; de Judæis excusate tempus: habent terminum suum qui prævenire non poterit: plenitudinem gentium præire oportet, sed de ipsiis gentibus quid respondes? Quo quid tua consideratio respondet tibi: percurranis sic? Quid visum est Patribus Romanis ponere metam Evangelio; verbum suspendere fidei, donec in fidelitas durat? Quæ ratione putamus subsistit velocius currens sermo? Quis primus inhibuit hunc salutarem cursum? Et illis causa forte quam nescimus, aut necessitas potuit obistere. Nobis qua dissimulandi est ratio? Quæ fiducia, qua conscientia Christum, vel non offerimus eis, qui non habent. An veritatem Dei in injustitia detinemus? & quidem quandoque perveniat gentium plenitudo necesse est. Expectamus, ut in eas incidat fides: Cui credes casu contigit? Quomodo credent sine Prædicante? Petrus ad Cornelium, Philippus ad Eunuchum missi sunt. Et si exemplum recentius quarimus Augustinus à Beato Gregorio destinatus est formam fidei tradere Angliis.*

Idem *lib. 2. cap. 5.* *Disce sarculo tibi opus esse non seipso, ut opus facias Propheta. Et quidem ille non regnaturus ascendit, sed extirpaturus. Putasne & tu invenisti aliquid elaborandum*

in agro Domini tui? Et plurimum, Non plane totum quivere emundare Propheta: aliquid filii sui Apostoli quod agerent reliquerunt, aliquid ipsi parentes tui tibi. Sed nec tu ad omne sufficis. Aliquid profecto tuos reliquisti, & ille alius; & alij alijs usque in finem. Circa undecimam denique horam operari otij arguantur, & mittuntur in vineam. Antecessores tui Apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarii autem pauci. Paternam tibi vindicato hereditatem. Nam si filius & haeres, ut probes te heredem erigila ad curam, & non otio torpeas, ne & tibi dicatur: quid hic itas tota die otiosus?

Lib. etiam 2. cap. 6. Exi in agrum Domini tui, exi inquam in mundum: Ager est enim mundus, isque creditus tibi. Exi in illum, non tanquam Dominus, sed tanquam villicus, videre, & procurare unde exigendus est rationem. Exi dixerim quibusdam tuae passibus intenta sollicitudinis & sollicita intentionis. Neque enim ipsi qui visi sunt ire in orbem universum, orbem circumiverunt praesentia corporis, sed mentis providentia. Et tu **Marc. 16** leva oculos quosdam considerationis tuae, & vide Regiones si non sunt magis sicca ad ignem, quam alba ad messem. Nonne si exis & cernis ista, pudebit otiosam jacere securum? pudebit sine causa falcem Apostolicam accepisse?

Et lib. 4. cap. 3. Pastorem de populo huic certe aut nega, aut exhibe. Non negabis, ne cuius sedem tenes, te neget haerem.

Et infra eod. cap. Salutare mandatum: si amas me pascere oves meas: nempe in pompa Pontificia non affectanda pro debito. Ad ea te potius incito, quorum te scio debitorem. Etsi purpuratus, etsi deauratus incidens: non est tamen quod horreas operam, curamve Pastorem, Pastoris haeres: non est quod erubescas Evangelium. Quamquam si volens Evangelizet inter Apostolos quidem etiam gloria est tibi. Evangelizare pascere est. Fac opus Evangelista, & Pastoris opus implesti.

Et lib. 4. cap. 10. De cetero te esse considera sanctimonia speculum, assertorem veritatis, fidei defensorem, Doctorem gentium, Pastorem plebium, Magistrum insipientium, sal terra, orbis lumen, Sacerdotem altissimi, vicarium Christi. Haec tenus D. Bernardus.

Idem etiam ex alijs Patribus probari potest, qui PETRO, ejusque successoribus universi orbis curam à Domino fuisse commendatam passim fatentur.

D. Chrysostr. in illa verba Joan. 10. *Pasce oves meas.* Nam cum magna (ait) Dominus Petro communicasset, orbem terrarum demandasset. &c. S. Leo Papa *Serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum*, de toto mundo inquit, unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis praeponatur. Idem Leo *Serm. 1. de natali Apostolorum Petri, & Pauli*, Idem repetit Chrysostr. *Hom. 11. in Matth.*

Cyrellus Hierosolymitanus, Euthymius, S. Prosper, Arator & alij quamplurimi Patres apud doctissimum Bellarm. *Tom. 1. de Rom. Pontif. lib. 1. cap. 25.*

C. A P V T II.

Romanorum Pontificum curâ Evangelium in universum orbem fuit propagatum.

Hanc curam circa gentium totius orbis conversionem, ab initio nascentis Ecclesiae & agnoverunt, & praestiterunt Romani Pontifices, ut

doctè inter alios profequitur Thomas Bozins *lib. 4. de signis Ecclesiae signo. 6.* in primis D. PETRUS praecipuas totius orbis Ecclesias, quibus aliae minores obediunt, fidemque edocentur (ut ait Tertullianus *lib. de praescriptionibus*) fundavit. Idcirco ad ortum, Antiochiae, Evodium Episcopum creavit, cui totius Orientis Episcopi parebant olim. Ad meridiem Marcum discipulum suum transmisit Alexandriam, cujus civitatis Episcopus Aegypto, Arabiae, Ethiopiae & Africae Cyrenensi praerat. Ad Occalum praecipuas Galliarum, Hispaniarum, Africae, Italiae, & adjacentium Insularum Ecclesias constituit, ut post alios Innocentius primus testatur. Ad Septentrionem primarias in Ponto, Cappadocia, Bithynia, Graecia, Illyrico, Dalmatia, Germania Ecclesias constituit. Romanam verò voluit esse in medio positam, veluti cunctarum principem ac matrem; ut lux veritatis, ait Leo Magnus, qua in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Jam populos (adjicit idem) qui ex circumcissione crederent, erudierat: Antiochenam Ecclesiam, ubi Primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaverat; jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Evangelicae praedicationis impleverat: nec ut dubius de proventus operis, aut de spatio tua (alloquitur ipsum Petrum) ignarus atatis tropaeum crucis Christi Romanis arcibus inferebas, qua te divinis praedestinationibus antebat, & honor potestatis & gloriae passionis. Haec magnus ille Leo Atticae retio. Sed ut ordine, & via nostra procedat oratio, recensamus omnium Gentium singillarim conversiones ad Christum à Romanis Pontificibus factas, & incipiamus ab extremis Europae partibus, cuncta tempora propagatae Christianae Religionis percurrentes.

C A P V T III.

Europa à summis Pontificibus ad fidem conversa.

Joannes Vascus, diligentissimus antiquitatis indagator tradit anno 44. Romae à Petro, & Paulo fuisse creatos Episcopos, & in Hispaniam missos *Cacilius* ad Eliberunos, *Euphrasium* ad Illiturgitanos, *Secundum* ad Abulenses, *Indallentium* ad Urcitanos, *Cresiphonem* ad Abderitanos, *Heliebium* ad Carthelanos. Similiter sunt qui anno quinquagesimo referant ab eodem PETRO missum in Hispaniam *Saturninum*, postea Tholosae Episcopum, qui Pampelonam, sive Pompejopolim veniens, septem dierum spatio quadraginta hominum millia ad Christum perduxit, in his *Firminum* Pampelonae Episcopum, qui anno centesimo quinquagesimo sexto, cum plurimos Christo conciliaisset in Hispaniis & Gallijs, denique ob eundem Christum capite est truncatus.

Conterminae sunt Hispaniis Galliae, quarum Episcopi scribentes ad Leonem, fatentur à Romana sede manasse fontem Religionis in Gallijs. *Saturninum* Tholosae Episcopum supra ostendimus à PETRO in Hispaniis missum. Et Eusebius Caesariensis tradit ab eodem Petro Episcopum Galliarum constitutum fuisse *Crescentem*, atque illic ea de causa missum: ejus meminit Paulus in Epistola ad Timotheum, & ab ipse in Galatiam dicit. Galatiam vero Galliam in eligit, quod Galatae à Gallis haberent originem, & ita intel-

intelligit Hieronymus & Epiphanius. Tradunt alij *Eutropium* Petri discipulum pa. sim. pe Gallias Christi doctrinam disseminasse, missosque ab eodem PETRO ad Carnotenses *Adventinum*, *Sabinianum* & *Potentianum*; à CLEMENTE autem *Dionysium*, *Rosticum*, & *Eleutherium*. Amplius Bajocensibus *Exuperius*, Ebroicensibus *Taurinus* Episcopi à Clemente Papa dati, à quo & *Nicasius* missus ad Rothomagenses, & maris Oceani tractus.

At Belgarum, Helvetiorum, Allobrogumque oras à Clemente veritatis lumine illustratas quidam scriptis prodiderunt; eamque dicunt Patrum CLEMENTIS Papæ fuisse. Jam Trevirenses, Colonenses, Aquisgranenses, Tungros, Hasbanos, Trajectentes ad Mosam, Eburonenses sive Leodienses, Namorcomque Christo adparere *Maternus*, *Eucharis*, *Valerius*que à PETRO commisi. Veluti Metenses *Clemens* Romanus, qui Romam rediens *Calistinum*, *Felicem*, *Patientem*, multos ibi reliquit divinæ prædicationis ac magistrorum. Hitotum illum tractum, qui modo *Lotharingia* dicitur, Christo conciliantur.

Quintus autem Romanus Zenonis Senatoris filius à *Marcellino* Papa baptizatus unâ cum *Piatone*, *Dionysio*, *Ruffino*, *Valerio*, *Eugenio*, *Crispino*, *Crispiano*, *Luciano*, *Marcello*, *Regulo*, *Fufiano*, *Viliorio* Religionem Christianam propagavit in *Ambianis* & *Veromanduis*. Tullenses autem *Mansuetus* S. PETRI discipulus: *Vindunenses Sanctimus* Dionysij ad Christi cultum perduxerunt, scriptisque nonnulli mandarunt *Chrisofolum* Armeniam, una cum *Piatone* cive Beneventano Roma profectum *Tomaci* ad *flavium* *Lisam* prædicasse Christi doctrinam: *Demochares* hæc tradit. Additidem posterioribus temporibus *Eleutherium* creatum Episcopum *Tornacensem* à *Felice* tertio.

Gallias adjacet angusto mari divisa Britannia: ad hanc dicitur appulisse primus *Josephus ab Arimathea* Civitate, Christianæque Religionis in ea semina sparsisse. Sed anno centesimo octuagesimo secundo *Lucius* Britannorum Rex penit ab *Eleutherio* Papa, ut mitteret qui plenè insulam totam Christo possent conciliare, missisque *Eugatus*, & *Damianus*, instituitque tres Archiepiscopi, & Episcopi viginti octo, & Christi cultus latè disseminabant suis temporibus Britanniam ejusque incolæ Christianos fuisse. *Calistinus* deinde Papa milit ad eos *Palladium*, quod *Prosper* testatur, ut hæresim Pelagianam profligaret; sed cum succedentibus temporibus Angli in Insulam trajectissent, eamque occupassent, ideoque nomen Christianum in iis locis ferè esset deletum, *Gregorius Magnus* eò missit *Augustinum*, qui cunctos ad Christum traduxit.

Veniamus in Germaniam. In Noricis primus dicitur Christi doctrinam docuisse *Valentinus* auctoritate Pontificis Romani: Augustæ autem *Vindelicorum* *Narcissus* Episcopus unâ cum *Felice* Diacono, *Conon* Papa sive *Cuno* sedit anno sexcentesimo octuagesimo sexto. Is *Chilianum* missit in Germaniam, qui *Herbipoli*, dum Christi nomen prædicaret, est obtuncatus. *Odoacre* Rege legitur *Severinus* inter Germanos Christianæ Religionis propagandæ operam dedisse: sed *Gregorio* secundo sedente, sub annum septingentesimum decimum sextum, certas ac firmas in interiori tota Germania sedes fixit Religio Christiana; Is enim *Moguntia* Episcopum creavit *Bonifacium*, totiusque Germaniæ illi ad veritatis agnitionem perducendæ provinciam commisit, *Bonifacium* socios al-

civit *Burchardum*, *Lullum*, *Willibaldum*, *Winnibaldum*, *Witam*, *Gregorium*que, qui Thuringiis Cattique Christi cultum tradiderunt. *Regbertus* similiter, Archiepiscopus Eboracensis misit ea de causa in Germaniâ duodecim Monacho: *Willibrordum*, *Swinbertum*, *accam*, *Wigbertum*, *Willibaldum*, *Winnibaldum*, *Lebwinum*, duos *Ewaldos*, *Wicfridum*, *Marcellinum*; atque ex his aliqui diversis Germaniæ locis Episcopi constituti à Pontifice Romano, ut è vita S. *Swinberti* constat.

Moravia Christi cultum est complexa, missis eo *Motalegatis* *Cyrillo*, & *Methodio* à *Nicolao* primo. Hi & *viz* con factis appuis abierunt *Borivorum* *Bohemorum* *vesf*. Ducem, primusque *Bohemæ* *daros* *Præful* de consensu *Joannis noni* *Detmarus*. Cui succedens *Adelbertus* latè Christi cultum disseminavit; & ad *Prussos* sive *Prutenos* se confers pro Christi doctrina est occisus. *Cyrillus* Christo adjunxit *Tribal*. *Bohe-* *los*, *Motavos*, atque universam gentem, quæ *Vi-* *stula*, *Danubio*, & *Vago* flumine circumdatur. *converf*

Non præmittamus *Illyrium*, & *Dalmatiam*, *Surius* & sunt, qui opinentur à *Tiro* Evangelium in *Dal-* *matia* annunciatum; nam eo concessisse narrat *2 Jul. lib* *PAULUS*: sed quando *Dalmatia* antiquitus pare- *1. c. 5.* bat Episcopo *Aquileiensi*; & primumque tradunt *Panno-* *fuisse* *Hermogaram* à *Marco* Petri discipulo crea- *tum*; inde *Christiana* Religio necesse est fuerit dis- *seminata*. Habemus è *Simeone* *Metaphraste* *Eleu-* *therium* virum sanctissimum *Illyrij* Episcopum *Dalma-* *ordinatum* ab *Aniceto* Papa, & in eas oras mis- *sum*, sed cum in *Illyrium* & *Dalmatiam* se effu- *issent* *Sclavi*, ij Christi nomen venerat capere. *2 Tim. 3* *runt*, una cum *Rasciis*, *Bosniensibus*, *Servijs*, & *Blon-* *Cræatis*, *industri* *Cyrilli* & *Methodij*, quos à *Nicolao* *Dec. 11.* *primo* illuc missos ostendimus. *lib. 10.*

Apollinaris S. Petri discipulus in *Mysia* Christi *Croni. 1.* *culum* propagavit. Legimus *Concilio* *Nicæno* *3. c. 1.* *interfuisse* Episcopos *Mysiæ*, *Daciæ*, & *Gothiæ*. *Rheg. in* *Stanislaus* *Orichovius* scribit à *Joanne* *decimo* *vita* *tertio* missos qui docerent *Vandalos*, & *Lechitas* *Carol.* *sacra* *Christiana*. *Mag.*

Itroperunt deinde in *Mysiam* *Bolgari*, & *Ga-* *zari*, qui Christo se dederunt opera *Cyrilli* & *Me-* *thodij*, quos miserat *Nicolaus* magnus, cujus adhuc *extant* nonnulla responsa ad consulta *Bulgæ* *gorum*. Sed cum cogitarent bella cum *Constanti-* *nopolitanis* Imperatoribus gerere, factum est, ut *ab* *eis* devicti ritus Græcos seque rentur. *Joan.* *Dub.* *lib. 2. hist* *Bohem.*

Cumani *Tartari*, ijdem videntur cum *Chun-* *nis*. Ad eos missi anno millesimo ducesimo *vicesimo* primo, nonnulli è familia S. *Dominici*, è quibus ob eam rem duces *caeteri* ad *Christum* *perduxerunt* *Bahum*, & aliquos *Tartarorum* *Duces*: *Ludovicus* *Hungariæ* & *Poloniæ* *Rex* eos *similiter* ad fidem revocavit. *Poloni* agnovè *Christum*, *Micislaus* *Principe*: missusque à *Joanne* *decimo* *tertio* *Agidius* *Cardinalis* *Tusculanus*, qui *Religionem* in ijs locis stabilire, cui dum propa- *gandæ* operam darent *Benedictus*, *Joannes*, *Isacius* & *Matthæus*, occisi fuerunt anno millesimo centesimo, *tricesimo*, teste *Theodorico*.

Livonia cum suo Principe complexa est *Christi* *culum* opera *Meinardi*, quem *Provinciæ* illius *Episcopum* creavit *Alexander* *tertius*. Ab *Iono* *centio* deinde *tertio* magis est confirmata. Post *Meinardum* duo *Alberti*, quorum alter alteri suc- *cessit*, Episcopi, maximè laboraverunt in *Christi* *culta* per eas oras propagando.

Bothnia, & *Philandia* valdè *Aquilonates*, *Eri-* *co* *Rege* *Suetiz*, & *Henrico* Episcopo *Upsalensi* ad- *ducentibus*, *Christi* *noçen* agnovèrunt, teste *Oloæ*

Britan-
nia &
Anglia
Papæ
masco.
lib. 2. in
vita Ca-
rol.
Simp.
Polyd.
Virg lib.
2. hist.
Angli.

Surius
in vita
Sancto-
rum
tom. 8.
Aug.
Bic. 4.
& 5.
Germa-
niæ con-
versio.

Sur. in
vita Zo-
nis.

Polo-
niæ cop-
vers.

Livo-
niæ
converf

Cran.
1. 7. c. 13.
Arnol. 1.
c. 8. hist.
Sla-
Norve-
giæ con-
versio

& Boreæ
lum Re-
gionum.

Oiao : id verò maximè perfectum laboribus Ni-
colai Angli, qui creatus Papa, dictus est *Hadrianus*
quartus, à qua Norvegia tota Christo est ad-
dicta.

Græciæ
conv.

Nunc pedem referamus ab extremis Boreæ re-
gionibus ad Græciam. Hæc maximè exulta per
PAULUM & ANDREAM Apostolos, ut con-
stat ex eorum gestis. An verò hi fenserint eadem
eum PETRO, quæ Metaphrastes recitat, eviden-
ter apparet in singulis Græciæ primariis urbibus
à PETRO Episcopos primarios, quibus ceteri
obedirent, & à quibus, ut ait Tertullianus, fidem
mutuarentur, esse constitutos. Id ita esse, sit illud
argumento : PAULUS diu, multumque ac sæ-
pe Corinthi fuit, neque ad illum duas ita longas
Epistolas scripsit, ut ad Corinthios : & tamen
Dionysius Episcopus Corinthiorum scriptor
vetustissimus ait apud Eusebium, scribens ad Ro-
manos : *Petrus & Paulus ambo, cum & nostram*
Corinthi, & vestram Roma Ecclesiam fundassent, &
eiusdem doctrinæ præceptis, tum nostros animos, tum
vestros imbuissent, eodem tempore pariter marty-
rium subierunt. Testis est Irenæus, & Eusebius,
nutantes in fide Corinthios literis *Clementis* Pa-
pæ confirmatos. Quod si *Petrus* Ecclesiam Corin-
thi fundavit una cum *Paulo*, verisimilius erit mul-
tò ceteras, ut Metaphrastes tradit, ab eodem esse
fundatas. Denique, ut quod ad Europam spe-
ctat finem faciamus, quid in Occidente *Petrus*
egerit, non aliis verbis explicabo, quam Eusebii
Cæsariensis : sic igitur ille : *È vestigio sub ipso*
Claudij imperio benigna & propitia DEI totius hu-
jus universitatis Rectoris ergo humanum genus pro-
videntia sortem ac præpotentem, & reliquorum
omnium Apostolorum propter virtutis amplitudinem
(nota hæc hæretice) facile principem PETRUM
Romam versus ad ejusmodi pestiferam vitæ humana
corruptelam delendam, quasi manu deduxit: qui
quidem utpote strenuus & generosus Dux, divinis
armis obiectus, muniturque eximiam & pretiosam
tantum mercaturam veri luminis mente sola com-
prehensit ab Oriente ad Occasum usque deportavit,
ipsamque regni calorum prædicationem, caelestem
scilicet lucem, & salutarem animorum doctrinam
palam divulgavit. Hæc Eusebius : ut sciamus à
PETRO Occidentem Europamque Christo
primam fuisse conciliatam. Contigisse id voluit
nonnulli anno quadagesimo quarto, qui fuit ter-
tius Claudii, & undecimus à Christo crucifixo,
quintus à Pauli conversione. Atque hæc quidem
generatim : speciatim vero liquet ex iis, quæ su-
pra ostendimus, nullas Europæ partes splendore
Religionis Christianæ illustratas, nisi studio illor-
um, qui studiofissimi essent Pontificum Roma-
norum, vel ab illis ad hanc rem nominatim missi
fuisent.

C A P V T IV.

Propagatio sancti Evangelii in Asia à
Romanis Pontificibus facta.

Nunc ad Asiam sermonem convertamus, &
inspiciamus, an sit verum quod PETRUS
ipse de se asseruit, se ab antiquis diebus electum
cui gentes crederent, & audirent, & ab Ecclesia
nostra cunctos populos (ut cecit *Itatas & Mi-*
Tbum. à Iesu Oper. Tom. 1.

chas) ad montem Domini, domumque Jacob
invitatos, & perductos tentoriaque divinæ
Religionis in omnibus orbis regionibus expli-
cata.

Disimus porrò à *Petro* fuisse Antiochiæ Epi-
scopum constitutum *Evodiam*, teste Eusebio,
qui id anno quadagesimo quarto contigisse in
Annalibus tradit. Idcirco *Ignatius* Ecclesiæ An-
tiochiæ primordia refert ad *Petrum & Pau-*
lum. Jam verò Episcopus Antiochenus Orienti
toti præerat, ut scribit Hieronymus, adversus
Joannem Hierosolymitanum, & Theodoretus
in historia sua. Quod adeo est verum, ut ipsa
Hierosolyma, & Episcopus ejus subesset Episco-
po Cæsariensi, ut idem Hieronymus eodem
loco scribit, & apparet è Concilio Nicæno,
cui primas debent ante Hierosolymitanum ma-
nifestè habetur in eodem Concilio. Cæsareæ au-
tem fuit Episcopus à *Petro* constitutus *Cornelius*
Centurio, ut omnes norunt. Igitur opera *Petri*
& Episcoporum, qui ab ipso originem
ducunt, Religio Christiana in Oriente propa-
gata. In Asia verò minore ab ipso *Petro* Christi
cultum propagatum, creatosque suis locis Episco-
pos Metaphrastes latè describit: quod esse verum
colligimus ex Epistola ipsius prima data ad ad-
venas Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithy-
niæ, cum Romæ esset una cum *Mareo* discipulo
suo, per *Sitranum*, ut apparet ex Epistolæ fine.
Neque suspicetur aliquis illam ad Judæos dum-
taxat scriptam, quod opinati sunt nonnulli : ma-
nifestè namque dicit in illa, eos aliquando
fuisse non populum DEI, & multis in locis è gen-
tibus fuisse illos ait, & idolis addictos. Quo verò
sensu advenas vocaverit, explica: idem, cum dicit
Obsecro vos tanquam advenas, & peregrinos absti-
neret à carnalibus desideriis. Ideo Epistola secunda,
quam se ad eosdem mittere capite tertio proficitur,
ad omnes generatim datur. In prima autem
Episcopus in primis alloqui palam fit ex *ultimo*
capite, in quo longius quam ceteros nominatim
monet, & obicitur tanquam Episcopus &
Compresbyter, sive consenior, per principem
Pastorum, ut ait, Christum. Quocirca sive spe-
ctet Asiæ, quæ magis ad Meridiem, sive quæ
magis ad Septentrionem, sive quæ magis ad
Occasum vergit, à *Petro* omnes Episcopi pri-
mariis urbibus olim dati. Pontus, &
Asia minor maximè ad Boream; Antiochia ma-
gis ad Austrum, Cæsareæ verò ad Occasum
spectat.

Cobila deinde sextus Imperator missi ad
Clementem Quartum Legatis, petiit ut mitte-
rentur qui sacra eum mysteria docerent: Quod
petiit, impetravit. Quod autem diximus ad
Clementem Quartum missos ab Imperatore Tar-
tarorum Legatos, sciendum à *Clemente Quinto*
fuisse ordinatum Joannem à Monte Corvino è
familia Minorum Archiepiscopum Cambulen-
sem in Oriente, novemque ex eadem familia
fratres Episcopos, ut vocant suffraganeos fuisse
consecratos, palliumque datum, cautum-
que qui succederet illi morienti propter distan-
tiam loci. Rursus *Joannes vigelmus secundus*
quemdem ex Ordine Prædicatorum Archiepisco-
pum Sultonensem creavit, adiecitque ex eo-
dem Ordine septem suffraganeos Episcopos.
Imperante similiter Constantino Magno Armeni-
ni Christo se adjunxerunt una cum Teridate
eorum Rege: id est, perfectum studio & inno-
centia *Gregorii*, qui postea Episcopus est illis
datus.

Antio-
chia Me-
tropolit.
Orientis.
Lib. 5. c.
11.

Asiæ cōv.
per Epi-
scopos à
Petro in
primis
consti-
tutos.

In lib.
con. A-
postolica.

Persia
comp.

In Persia post Apostolos, *Cyriacus* Diaconus Romanus Christum prædicans, Saporem Regem, cum pluribus aliis Principibus ad Christum perduxit; missus autem fuit ad illum Regem Roma à *Marcello* Papa.

CAPVT V.

Indiæ Orientalis maxima pars summorum Pontificum curâ ad fidem reducta.

Quis verò ignorat in Indiis Orientalibus quanti fiant indies singulos rei Christianæ progressus per nostros? Infinitus laboris esset, & à præfenti instituto alienissimum, cunctas urbes, Regiones, ac populos, in quibus quotidie amplissima capit incrementa Christi pietas, enumerare. Indias namque Orientales latissimas esse nemo ignorat; aliquid tamen adferamus. Et quamvis plurimi operæ plurimum posuerint, ut Christi nomen ab omnibus per ea loca agnosceretur & coleretur, in quibus *Henricus* postea Septentis Episcopus, magnæ sanctimonie vir, cum sociis quinque ex Ordine S. Francisci: præcipua tamen laus omnium consensu *Francisco Xaverio* Societatis JESU debetur. Is enim à *Paulo III.* Legatus à Latere constitutus, ab eodem in regionem illam Orientalem destinatus, solvens Ulyssipona anno millesimo quingentesimo quadragesimo primo, cunctas oras, quas Oceanus ab Indico mari usque ad extremos Chinas (id est totius orbis ambitus dimidium) circumfluit, Evangelii prædicatione illustravit, ac replevit, obiitque anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, Indiæ peregrinationis undecimo, in Insula Santiano Chinis adjacente.

Insula Japonis est nobilissima & maxima; distat ejus extremum litus ad Austrum spectans ab æquinoctiali gradibus triginta quinque, & initio longitudinis recta ducto ab Insula Canariis abest gradibus centum & octuaginta, solvenibus vero ab Ulyssiponæ portu leucis omnino sex mille. In hac Insula *Franciscus* ille *Xaverius* altissima Religionis Catholicæ fundamenta jecit anno millesimo quingentesimo quadragesimo nono. Vidimus nos ipsi anno superiore magna nostra lætitia Legatos illic missos Romam à *Francisco Bungi* Rege potentissimo; & à Rege *Fiunghe* Mancium, à *Protasio* Rege *Arimæ*, & *Bartholomæo* Rege *Omuræ* *Michaelem*, qui nomine illorum Regum Pontifici Romano obedientiam præstarent. Maxima verò in illis locis quotidie Christiana Religio per Catholicos incrementa capit, plurimique Principes, & innumera hominum multitudo Ecclesiæ Christianæ indies singulos aggregatur. Ob eam rem Pontifex Romanus tria Seminaria instituit in diversis insulæ locis, & annuos sex mille aureos ad juvenes Christiana disciplina informandos attribui jussit. Atque hoc anno, qui est millesimus quingentesimus octuagesimus octavus, *Sixtus Quintus* primum Bungo Episcopum dedit.

CAPVT VI.

In Indiis Occidentibus summorum Pontificum jussu Evangelium promulgatum.

ANNO millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, *Christophorus Columbus*, natione Genueusis, divino, ut exitus ostendit, impulsu afflatus, acceptis à Regibus Hispaniæ *Ferdinando* & *Isabella* navibus tribus, Hispali solvens, post longam multorum mensum navigationem tandem pervenit ad insulam quandam; quam quod sancti *Dominici* die festo invenissent, ejusdem nomine nobilitarunt. Inde aditus patefactus ad amplissimas regiones, quæ procul dubio conficiunt tertiam totius orbis partem, in quibus longè lateque variis temporibus per nostros Christi cultus est disseminatus, & hodie maximè viget, floret, & uberrimas fruges producit. Primus Evangelii præco fuit *Bucil Catalanus* ex Ordine sancti *Benedicti*, quem Papa *Alexander* Sacerdotibus duodecim præfecit, suaque in iis regionibus illi partes mandavit.

CAPVT VII.

De Africae ad fidem conversione.

Pervagati sumus orbem ferè totum, reliqua est Africa sola: percurramus & ipsam, & videamus per quosnam fuerit Evangelii lumine illustrata. Diximus *Marcum* PETRI discipulum fixisse Alexandriæ sedem, quæ secunda erat antiquitus à Romano, ut nemo qui legerit historias sacras ignorat. Illi parebat *Aegyptus*, *Arabia*, *Æthiopia*, *Libya*, *Cyrenensis*. Igitur hoc *Marcus* PETRI filius: ita namque ab ipso PETRO appellatur; Africae reliquum obediebat Episcopo *Carthaginiensi*. Hic *Simeon* *Metaphraistes* narrat à PETRO Episcopum fuisse constitutum *Crescentem*. Ob id *Cyprianus* Ecclesiam Romanam vocat non modò Africanæ, sed Catholicæ radicem ac matricem. *Hactenus* *Bozsius*.

Igitur cum Pontifici Romano onus hoc incumbat, jure optimo, ipsum adire solent Reges aut nationes Infidelium ad fidem converti cupientes, tanquam ad Ecclesiæ solem, ac limpidissimum doctrinæ fontem, ab ipso illuminari, ac veritatis divinæ radiis illustrari poscentes. Sic enim olim ad *Symmachum* Papam Orientales literas dedisse constat. Quotidie etiam hoc tempore vniuersum Legati ad Romanam Sedem accedunt S. Evangelii Ministros idoneos postulaturi. Vidit nuper Roma & exhilarata est tempore sanctissimi Domini nostri *Pauli V.* in urbe Legatum à Rege *Congii* hanc ob rem à longissima regione missum.

Alexan-
dria Me-
tropolis à
Petro cō-
stituta,
1. Pet. 5.

CA-

CAPVT VIII.

Cura & sollicitudo conversionis Infidelium spectat etiam ad Principes Christianos tam seculares quam Ecclesiasticos.

AD Principes omnes Christianos, etsi non ita ardeat, ut ad Pontificem summum, spectat, ut quoad possint Ecclesie regnum amplificent, & non solum conatibus uniuersis enitentur, ut Religionis cultus ubi coaluit altas mittat radices, sed & ut protendatur eò, quò forte antea nunquam pertigerat, ac deinde ut suo labore & industria his, qui jacent in umbra mortis, candidissimum fidei Catholice lumen perferatur. Profecto Hispanie Reges, pii ac magnanimi ea potissimum de causa à DEO prosperis successibus foveati videntur, quod Religionis ardore non regnum dumtaxat suum, quo potiebantur mitificè excoluerunt, sed & victis Oceani fluctibus ad extremos Indos tam Orientales, quam Occidentales, Christi nomen, cultumque perduxerunt, nec non ad Japonias, ac Chinas felici ausu aditum apertuerunt. Emanueli Christianissimo Lusitanie Regi, Joannique ejus filio debetur hæc claus, ut Christi Evangelio ad remotissimas illas oras & antiquis inuias tutos ac facillimus fuerit aditus apertus; ita ut Christiana in amplissimis illis regionibus Religio longè latèque potuerit disseminari. Ferdinandi vero Catholicissimi Regis, & Isabellæ Reginae industria & labore aditus est patefactus ad vastissimas Occidentalium Indiarum Provincias, in quibus Evangelium, Christi que nomen mirificè est propagatum. Quare non immerito Catholicorum nomine Hispani Reges gloriantur, utpote qui piissimum hoc & planè Apostolicum munus ex summorum Pontificum commissione exercent, & non modo propagande fidei zelus omnes Principes in rem hanc deberet impellere, sed & ipsamet politica ratio, quæ uniuersos orbis Principes movet ad suam ditionem tuendam, urgere deberet viros Christianos ad infidelium conversionem. Quomodo enim constabit integritas fidei, aut Catholicorum modicus numerus, si à tot Infidelibus impugnetur, ac minuatur? Certè fatendum est (ut lectuosis constat historiis) plurimos Christiana cultura desitutos in Indiis, Æthiopia, & Europa ipsa à fide Catholica vel sponte deficere, vel ab aliis ad eam defectionem perverti. Tantundem ergo diminuitur populus Christianus, quantum hostes augentur. Atque idcirco politicè quoque agendo, nisi in conversionem Infidelium Catholici Principes incumbant, justo DEI judicio eorum potentia viresque minuentur. Sapè ante annos circiter centum, Septentrionalia Regna, aliæque Provincie, vel urbes Italiae finitimæ, nondum à castris Ecclesie defecerant. Cur ergo timendum non sit, ne serpent errores, & quod reliquum est inficiant?

Sed & Principes Christiani ad opus conversionis incendi deberent, quamvis nullos infidelium paterentur incurtus. Omnes quippe Principes non modo suos Principatus tueri, sed amplificare conantur, ut plures populos habeant vel subditos, vel fœderatos. Cum ergo JESU Christi regnum esse debeat omnium amplissimum, quomodo Redemptoris nostri desiderio satisfiet, si in quibus regni sui administra-

Thom. à Iesu Oper. Tom. 1.

tionem commisit, non studeant Catholicam fidem, per quam ille regnaturus est, infidelibus nuntiare? Et quidem vis rationis hujus efficacissima est, si Christi gloria spectetur: verum etsi illa non adeo purè spectaretur, pondus immensum haberet. Interest enim Principum Ecclesiasticorum, & secularium in ultimis terrarum oris, & Reges & nationes multas tributarias vel confœderatas habere: quod certè bonum multiplex fidei prædicationem subsequitur. Etsi omnes Principes charitate impetrante, idque aliis poscentibus titulis, huic conversionum operi accingi oporteret; Hispanie tamen Reges, non charitatis tantum, sed & Justitiæ obligatione tenentur nihil prætermittere, quod ad Indos Christo lucrandos, fidemque in illis vastissimis regionibus promulgandam pertineat. Nam & summi Pontifices Catholicis Hispanie Regibus novi orbis gentes adire, easque ad fidem convertere curam detulere; ut hoc tanquam proprium & peculiare munus agnoscerent & curarent. Cum enim classibus usque adeo crebris, & magnis, apparatu quoque ingenti opus sit, propter immensam Oceani navigationem, & terrarum regiones plerumque incommodas, & egentes, non potuit ullo modo, nisi Regiæ potentie res tanta committi.

Cur vero Hispanie Regibus potius aut solis, (absit invidia) non est ab æquitate alienum, cum & illorum auspiciis atque ope primum inventa utraque India sit, & navigationi Oceani opportunissima Hispania sit. Denique primi illi eam Provinciam & petiverunt, & studiosè curarunt. Neque est cur de summorum Pontificum voluntate conquireretur quispiam, si non ut revera est, idque gravissimè premens, cogitur. Ejusmodi prædicationem consequitur, ut qui ex Infidelibus barbaris, Christianam Religionem profiteri velint, ad curam Principum Christianorum, tutelamque pertineant. Id cum literæ ALEXANDRI IV. copiosè doceant, quarum confessionem ad hunc modum rectè viri doctissimi intelligunt, non est, cur in hac causa diutius hæreamus. Neque enim posset aliter Fides in tot populis recens, & tenera permanere ac crescere, nisi Christianorum Principum patrocinio, fide, potentia adversus inimicorum Christi defenderetur injurias, Barbari naturæ efferati & insolentes fœdera, atque amicitias patum curate soliti, rationem facillè contemnerent, quoniam modo frænari, tenerique possint, nisi nostrorum vim pertimescant? Quare Hispanorum Principum est Indos tueri, eorumque æternam salutem idoneis ministris procurare, atque eos ad Evangelii gratiam provocare, de fide instruire, instructos moribus informare, ac denique nihil prætermittere, quod ad illos lucrificandos pertineat, & quod officii sui hanc esse propriam obligationem agnoscant.

Maximè verò omnes Christiani Principes tenentur, siue Ecclesiastici, siue seculares sint, quorumcunque Infidelium, qui ad ipsos quoquo modo pertinent, curam in spiritualibus gerere, ac prædicatores mittere, à quibus ad veræ fidei agnitionem perducantur; potissimum autem cura hæc exercenda est circa Infideles, qui in eorum terris Christianis commiscantur. Negligentiam verò Prælatorum hac in re adeo sentit D. Gregorius, ut ad Januarium Episcopum scribat his verbis: *Rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc usque in*

C 2

fideli-

fidelitate remanere negligentia fraternitatis vestra permittit. Et quid vos admonet, ut extraneos ad Deum adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Unde necesse esse, vos per omnia in eorum conversionem vigilare. Nam si cuiuslibet Episcopi in Sardinia Insula paganum rusticum invenire potero, in eundem Episcopum fortiter vindicabo. Tam vero si rusticus ante fuerit perfida & obstinationis inventus, ut ad Deum venire minime consentiat, tanto personam onere gravandus est, ut ipsa exactionis sue pena compellatur ad rectitudinem festinare. Ex qua tanta tanti Patris auctoritate, & diligentiam disciplinae conversioni infidelium adhibendam, & modam, si se duriores præbuerint, rusticitate magis animi quam electione rationis, cuiusmodi barbari penè omnes sunt, iudicii vix sententiam sequentes, sed impetu aut consuetudine impulsus, ut hi certe levitate quadam salutaris compellantur intrare.

Neque solis Episcopis hanc curam exercere ex officio incumbit, sed & alios Principes sive nobiles seculares tangit: ut optimè idem Pontifex lib. 3. Registri Epistol. 23. scribit in hunc modum: Cognovi penè omnes vos rusticos in vestra possessionibus idololatria deditos habere, & valde hac de re contristatus sum. Et post pauca: Unde magnifici filij exhortor, ut omni cura, omnique sollicitudine animarum vestrarum zelum habere debeatis, & quas rationes omnipotentis DEO de subjectis reddaturi estis, aspicite. Ad hoc quippe illi vobis commissi sunt, quatenus & ipsi vestra utilitati valeant ad terrena deservire, & vos per vestram providentiam eorum animabus ea, qua sunt æterna, proficere. Si igitur impendunt illi quod debent, vos eis cur non solvitis quod debent? id est, ut assidue illis magnitudo vestra commoneat, ab idololatria errore compescat, quatenus eis ad fidem ductis omnipotentem Dominum erga se placibilem faciat. Hæc Gregorius.

An verò possit Princeps, sive secularis, sive Ecclesiasticus, subditos sibi infideles cogere, ut fidem recipiant, an verò tantum ut Evangelium audiant, dicemus infra suo loco. Nunc verò ut omnes agnoscant ab Alexandro VI. divisionem factam inter Reges Lusitanie, & Hispanie, quibus Orientales & Occidentales Indias partitus est, non sine divino consilio, ac Spiritus sancti afflatu factam fuisset: ob hanc causam tum in regnis ipsis uberrimos fructus, tum ipsis Regibus divitias magnas, Imperiisque dilatationem incredibilem attulisset; ex eo maxime probat Thomas Bozius de signis Ecclesie; Nam cum Galli, qui in Indiis occidentales, novas Gallias, sive Franciam novam sibi armis pararunt, nihil inde profecerunt. Angli quoque, qui nescio in quas terras earundem Indiarum appulerunt, nihil promoverunt; non enim adfuit illis Pontificis Romani benedictio, nec liberalitas, ex quo factum credo, ut quamvis armis & opibus in his navigationibus non essent inferiores Hispanis, nihil tamen profecerint. Non etiam adfuerunt illis auxilia Monachorum, Religiosorumque hominum sanctitate per excellentium, qui missiones Apostolicæ sedis decreto exequerentur. Hæc Bozius.

Sed ut curæ, quam Reges Hispanie & Lusitanie in Indorum conversione præstituerunt, ac eorum successores in hac re præstare tenentur, vestigia aliqua ostendamus, libuit hic Joannis Lusitani Regis Epistolam ad Castrii Orientalis Indiarum Prætores ex Maphæo lib. 12. referre.

Joannes Rex, Joanni Castrii Indiarum Prætori amico salutem.

Quod non ignoras, Idololatria tam grave piaculum est, ut ea in meis regnū ferenda ullo pacto non sit.

Delatum est autem ad nos, in Ioanne finibus tum publicè, tum privatim coli sacella Idolorum: præterea ludos ritusque ethnicos celebrari palam. Ac proinde tibi etiam atque etiam mando, ac planè iubeo, idola omnia per idoneos ministros investigata & ande, sublata comminuas, comburataque, & cum gravibus eticis minui, ne cui prorsus ullum ejusmodi simulacrum, aut signum ex are, ligno, argilla, gypso, aliove metallo, materia, massa fundere, ducere, sculperè, fingere, exprimere, figurare, aut aliunde importatum habere; seu sacra, ludosve ethnico more facere, aut Brachmanas Concionatores, magistrove, seterrimos Christi adversarios, nulla ope juvare, vel teo recipere liceat. Qui secus laxitæ penis in edictis propositis nulla remissione multator. Et quia gentes ad legitimum unius DEI cultum, non modo spe futura beatitudinis, sed etiam presentibus interdum premiis invitanda sunt; curabis enixe, uti redemptura vestigalium curaciones publicæ, & alia munera quæstiosa, in homines ethnicos in hunc diem confertis solita, in ipsos Christi Neophytos primo quoque tempore transferantur.

Ad classes meas deducendas audio promiscuum cogi vulgus Indorum. Placeat excipi Christianos. Quod si necessitas eorum quoque operas interdum exegerit, videbis omnino post hac, uti quotidiana illi merces ac justa solvatur. Atq; hoc toto de genere Michaëlis Vasæ sententiam exquires: quem nos virum & publica rei bene peritum, & Christiana Religionis apprime studiosum animadvertimus.

Ad hæc, certis auctoribus magno mihi meo dolore compertum est, ab Lusitanis hominibus viti pretio cempta mæcipia, qua apud Christianos dominos perfacili negotio ad baptismum adduci possint, Mahometanis ac barbaris mercatoribus, ad non dubium animorum interitum, uberius quæstus causa venundari. Id piaculum ne admittatur in posterum, nec servitia ulla nisi Christiano emptori aut icitatori addicantur, item gravi cavebis edicto. Feneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum aî didicimus, sac imperio atque auctoritate coercere: idque caput è Legum serie quamprimum expungas. In oppido Bazano templum divo Iosepho exstruitur, idoneumque stipendium alendo vicario, & beneficiarii aliquot, de meo assignator. Annuæ porro tria parvum millia in impuras Mahometi ades, & nefarium cultum, ab ejus sectatoribus impendi ante hac solita, Evangelij præconibus & conversioni adiutoribus in posterum numerantur.

In agro Cialensi Neophytis à Michaële Vasæ institutis, & si qui præterea à Christianis accesserint, de meo vestigalibus trecenti quotannis quædam modij ab Antistite dividuntur. Ages etiam cum ipso Cocchi Rege, uti ritus quosdam Ethnicos ab ipsis auguribus in piperis venditione adhiberi solitos (quando quidem nihil ipsis ea res interest) è nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege ajunt Indos ex ejus ditione, qui relicti Idolis Christiana suscipiunt sacra, fortunæ omnibus illic spoliari: Ab ejusmodi immunitate & in omnibus nervis amicam Regem nitentis avertere: & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad ipsum literas dabimus.

Qui ex Ethnicis ad Christum sese convertunt, eos audio tanquam sceleratos & sacros à parentibus, cognatis, amicisque teo ejici, bonis everri, ac summa protinus in saltudine atque egestate versari. Horum tu inopæ sublevanda, communicata cum Vasæ re, annuam è meo redditibus pecunie summam decernes distribuendam à Sacerdote, qui ejusmodi Neophytarum instructioni præfuerit. Ceilano insula, regna, uti fertur, adolescentulus, incipit avuncule in parentis effugiens

effugiens manus, Guam Baptismi gratia se contulit. Huius in persona quando ad aliorum conversionem haud leve momentum est, dabitur operam uti doctrina quidem ac moribus in Divi Pauli Collegio cum alumnis ceteris imbuatur: quod verò ad vitium cultumque, attinet, lauto se paravim hospitio, mea impensa copiose ac liberatiter habeatur. Significavit mihi ipse litteras ad Ceilani regnum sibi jus actionemque competere: videbis quidnam hoc sit: totamque rem probe exploratam & cognitam ad me perscribes. Quod autem Tyrannus in suos populares, qui Evangelio credere tam crudeliter savijs, seras quidem illas, verum anen debitas tanto scelere parvas ab eo per te quam primum exigi volo: & gravem audacia mercedem statui: quo intelligant omnes nihil esse mihi antiquius, quam ut omni ex parte integri, incolu-meque ferventur, qui à demonum castris ad Christianam transferant.

Ab Ethnicis artificibus, Christi Domini, Virginis Matris, & Sanctorum imagines pingi, atque adeo circumferri venales, minime decorum est nomini Christiano. Tu ergo cum proscriptioni aut virgarum minus edices, ne cui profano tabulas ejusmodi pingere, aut vendere quoquo modo in posterum liceat. Paraciale Covini templum, ite m. Colani, dudum inchoata, patere imbribus putrifacienda, turpissimum est. Vitrumque tu architectis ac fabricis adhibitis, quam primum tegendum ac perficiendum curabis. Placet

etiam in vico Noroa templum Divo Thoma Apostolo fieri; Calapore captam sancta Crucis edem absolvis itemque in Ciorano Insula templum excitari: Præterea, locis idoneis auditoria, scholas institui, ad quas stans diebus non Christiana modo plebs Catechismi causa, verum etiam Ethnici ad audiendum Evangelium vel inviti conveniant.

Quando quidem in ista mea ditione mihi primum omnium & maximum est obsequium Dei, & Christiana Religioni amplificatio, cupio vehementer & T. Teranis quoque & Bardesius sinibus, quibus mihi nuper Idalcan cessit, idolorum cultum, ac profanas gentium superstitiones prorsus evelli. Id quod citra tumultum ac vim hoc præsertim initio fiat. Expedis, rationibus ac disputationibus quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac veritatis ignorantia versentur: quamque vel perperam, vel impium sit, cultum uni debitum DEO, simulacris lapidibusque ab homine tribui. Porro ad eas pellendas tenebras cum alios viros adhibebis virtute & eruditione præstantes, tum verò tu ipse primarios gentis evocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui sese dederint, hosce, in fidem receptos, non tueris modo, sed etiam pro suo quemque capti sibi ornatisque. Hac omnia scito majorem in modum nobis esse cordi: que singula te pro tua industria & probitate sedulo curaturum esse confidimus. Almerini 8. Idus Martias. M. D. XLVI.

DE PROCURANDA CONVERSIONE OMNIUM GENTIUM

LIBRI II.

PARS SECVNDA.

Religiosorum omnium instituto congruere, Hæreticos, aut Infideles juvandi studium.

Religiosis Ordinibus, quantumvis solitudini, ac contemplationi vacent (exceptis forsitan illis, qui Eremiticam vitam profitentur,) valde esse consentaneum, immo expedientissimum, Ecclesiæ conatibus in animarum conversione adjuvare, ostenditur tam ex regulis ac institutis Religiosorum omnium, in quibus animarum studia non interdiciuntur, quam ex multis aliis argumentis. Immo verò Religiosos omnes præ aliis huic functioni esse aptissimos, tum ex fructu à Religiosis Ordinibus in Ecclesia DEI percepto, tum ex aliis capitibus plenissimè comprobatur.

CAPVT I.

Religiosis omnibus, cujuscunque Ordinis sint, valde consentaneum esse proximorum saluti, ac peculiariter Infidelium conversioni studere.

Quamvis ad Petrum ejusque Successores, quibus universalis Ecclesiæ à Christo commissa est, singulari quadam ratione, & debito per Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

tineat, ex non ovibus oves facere, ut ovile unum in Ecclesia consurgat; quia tamen Romani Pontifices per se ipsos id præstare non possunt, decreverunt viros idoneos sibi coadjutores eligere, qui ipsorum auctoritate officium hoc prædicandi gentibus Evangelium obirent: nam et si Episcoporum, qui hac in parte Apostolis successerunt, munus hoc esse videatur; tamen neque Episcopi omnia præstare possunt, & ipsi etiam suarum dioceseon limitibus conclusi sunt. Quare Religiosos Ordines Pontifices sibi in hac functione tanti oneris socios assumpserunt, qui Apostolica auctoritate freti, totum terrarum orbem

ut bene doctrina luce lustrent, ac vitæ pietate, & ardore inflammarent. Et quamvis in Ecclesia olim fuerit concertatio maxima, an Religiosis etiam Medicantibus munus prædicandi, Sacramentaque administrandi competere: surrexit enim Guilielmus quidam oppidi Amatoris, eique amentia, & scelere pares alii Doctores Parisientes, qui tum voce, tum iustis voluminibus editis, nec literis studere, nec ad populum concionari, nec penitentium confessiones excipere, licitum esse Religiosis affirmarunt; ea potissimum ratione ducti, quia Monachis potius plangendi, ac contemplandi, quam docendi officia competere. Repugnarunt tamen accerrimè his, qui Dei gloriae, animarumque saluti adversabantur, duo utriusque illius temporis lumina, B. Thomas, & D. Bonaventura: & hic quidem *pauperum Apologiam*, ille verò opusculum edidit *contra impugnantes Religionem*.

Sed antequam D. Thomæ argumenta proponam, illud est præclarum inter alia, ac primo loco ad horum impietatem improbandam præmittendum, quod, etiam olim, antequam Monachi Sacerdotum munere fungerentur, ipsorum illa erant propria, jugis scilicet oratio, psalmodia, vigiliae, jejunia, & alia exercitationes, divinorum contemplatio, atque ipsa vivendi ratio victu, vestitu, & loco à reliquorum hominum communione, juxta nominis ethymologiam distincta: Monachi enim appellati sunt ab individua illa, & singulari vita, & à rebus aliis separata, quam proficiebantur. Unde apud Dionys. Areopag. universus ille consecrationis ritus, quem ipse c. 6. *Ecclesiastica Hierarchia* affert, secessionem hanc, & separationem, ac transformationem, in vitam unificam, & Dei contemplativam designat. Extant hæc de re plurima Patrum decreta apud Gratianum, & apud Ivonem. Ex Concilio quidem Nicæno *Canone sexagesimo primo*, inter Arabicos legitur, ut Monachorum conversatio juxta eorum nomen à reliquis sit discreta. In Chalcedonensi autem *cap. 4.* Monachorum vita, oratione, jejuniis, quiete, & clausura definitur. Hieronymus verò ad Riparium, ad Paulinum, ad Heliodorum, ad Rusticum, & ad Desiderium, solitudinem, orationem sine intermissione, vigiliis, laborem manuum, Divinorum contemplationem, ac vitam penitentem ex Apostolico instituto profus ab aliis sejunctam, & pro illorum nominis ratione singularem, propria illorum esse docet: ac proinde omnes serè Monachi olim solitariam, & eremiticam vitam ducebant.

At verò postquam Monachi ad Presbyterorum, ac Sacerdotum gradum ascenderunt, jam ipsorum Religiosorum Sacerdotum illa propria officia sunt, ex ipsa Christi institutione, ut saluti hominum procuranda, tanquam coadjutores Dei incumbant, disciplina morum, & doctrina fidei alios ædificent, verbi ministerio, Sacramentorum administratione, vita exemplari, & oratione populo prolent. Denique (sicut à Dionysio traditum est) ut purgent, illuminent, & perficiant alios, quæ actiones propriæ sunt Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quam Christus secundum exemplaris sui cælestis formam in terris instituit, hoc est, ut legatione inter homines pro Christo fungentur, & opus illud promoverent, quod Christi atque Apostolorum est; quodque solum toti Ecclesiasticæ Hierarchiæ fuit demandatum, quam institutam à Christo Domino accepimus, ad retinendam doctrinam ab eo traditam puritatem, at-

que ad excitandos, & juvandos homines, ut æternam salutem consequantur.

Quæ cuncta adhuc clariora sunt ex Evangelicis, & Apostolicis libris, atque ex ipsa Patrum canonica institutione, uno ordine dicentium, ordinem universum Sacerdotum uni huic operi consecratum fuisse, ut ab omnibus aliis curis liberum, & immunem esset, ne qua re impediri, vel retardari posset ab eo ministerio, quod principem locum in Ecclesia Dei tenet, ut gravissimè, & eleganter multi Patres affirmarunt. In primis S. Greg. Nazianz. in *Apolog. Presbyteri* (inquit) *officium, cælestem quandam vitam requirit, primo purgari, deinde purgare; sapientia instrui, & sic alios sapientes reddere; lumen fieri, & alios illustrare; accedere ad Deum, & alios adducere; sanctificari, & alios sanctitatem adferre.* S. Joannes Chrysostomus *Hom. 1. in Marcum: Sacerdotalis officij est posse docere populum.* S. Hieronymus ad *Rusticum Monachum, Epist. 4. sic* (inquit) *vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis.* & infra: *Multo tempore disce, quæ postmodum doceas. Quod si populus, vel Episcopus in Clericum te elegerit, age ea, quæ Clerici sunt.* Sic Hieronymus; quibus clarè innuit Monachos Clericos omnia Ecclesiastica munera Clericorum propria debere exercere.

Quis verò primus fuerit, qui in Occidente Monachismo inseruerit Clericatum, prædicatur à S. Ambrosio *libro 10. Epist. 82.* S. Eusebius Episc. Vercellensis: quod & ipsam præstantissimum vitæ genus S. Martinus Episcopus Turonensis transtulit in Gallias, & S. Augustinus in Africam, & ante ipsos in Orientem Basilium Magnus, qui omnes admirabili quadam connexione duo hæc perfectissimæ vitæ genera, Clericorum, & Monachorum, eorumque functiones in unum patenter conjungentes, tanquam splendissimis luminaribus sibi ipsis, aliisque lucentibus Christi Ecclesiam exornarunt. Ex quibus, aliisque innumeris Patrum testimoniis, quid addat Presbyterium ad Monachismum, quæ, & quales virtutes requirantur in eo, qui tractaturus est de æterna animarum salute, non obscure constat: ob quam causam Religiosorum Institutores monastico Instituto Sacerdotalis officij dignitatem, ac curam adjungunt, & atque ex eo proximorum salutem procuranda, quasi quodam debito se altinxerunt.

Quare Gregorius Nazianzenus in Oratione funebri de S. Basilio, ex hoc maxime Basilium commendat, quod pietatis Gymnasia, sive Monasteria extruxerit, ut & Monachi contemplationi, & aliorum salutem jugiter studerent. Hoc igitur Basilii Institutum & inceptum in posteriorum Religionum institutione magnos progressus fecit: Nam Monastica disciplina, & sacerdotii virtutes, & utilitates ita unius vitæ communione permixtæ sunt, ut verè illius solidæ virtutes, atque utilitates Sacerdotii ministeriis, & exercitatione extra umbram, & solitudinem positæ illustriores fiant, & quàm maxime fructuosæ. Quippe Sacerdotii ministeria Religiosis virtutibus adjuta tranquillitatem animi, & puritatem non impediunt, sed potius perficiunt, & oratione, ac divinorum contemplatione quasi accensa ferventius, & cum uberiori animarum fructu exercentur. Unde item fit, ut aliorum utilitas cum propria utilitate conjuncta semper sit; nam in omni ministerio, & actione ad renovationem spiritus perpetua veteris hominis mortificatione, ad augmenta virtutum, ad majorem Dei gloriam, Religiosorum Ordinum auctores, & Duces tempore aspirant.

Nam

Nam postquam Basilicus sanctissimis legibus Religiosos, tam in ordine ad propriam salutem tuendam, quam ad proximorum juvandam, procurandamque Evangelicam lux in Occidentem illata, caliginem Europæ discussit, surrexit almi-
ficus Monachorum Pater Benedictus, cujus Regulas plurimi sunt amplexi. Bernardus quoque ac ceteri Ordines, præcipuè verò illi quatuor, qui Mendicantium vocantur, illuxere mundo, minantemque ruinam Ecclesiæ indefesso labore sustentarunt, instaurarunt, atque in varias nationes propagarunt; idemque alii Ordines executi sunt, qui veluti novæ cohortes prodierunt in campum, animasque quam plurimas à laqueis Diaboli in Evangelii lucem, ac libertatem revocarunt, ut latius sequentibus exemplis demonstrabitur.

Convenientissimè igitur Religiosi, postquam Sacerdotes functiones Monachati sunt annexæ, prædicandi, ac docendi munus exercent. Quare merito sententiam Guilielmi D. Thom. *Opusc. 19. cap. 4.* in primis centes erroneam, & in proœmio ejusdem *Opusc.* asserit Diabolum invadam divinæ gloriæ & humanæ salutis per ministros suos (loquitur de Guilielmo, ejusque complicibus) gloriæ Dei, & animarum salutem niti impedire. Et *Secunda Secunda. quæst. 187. art. 1.* Stultam, inquit, esse opinionem dicentium, quod status Religionis impedimentum adferat talia exequendi. Ecce, qua ratione D. Thomas errorem, & stultitiam centes asserere, Religionis alicui esse contrarium saluti proximorum, prædicatione verbi Dei, aut confessionum auditione consulere. loquitur autem D. Thom. ut luce clarius constat ex contextu, de omnibus Religionibus, tam de iis, quæ sunt institutæ ad vacandum contemplationi, ut sunt Monachales omnes, quam de illis, quæ actioni & contemplationi vacant, ut ipse docet in *cap. primo ejusdem Opusc.*

Hanc verò sententiam tribus inter alia convincit argumentis. Primum asserit, illudque egregium *2. 2. q. 187. art. 1.* ubi querens D. Tho. an liceat Religiosis prædicare, & docere: Respondet, non solum non impediri ratione status Religiosos ab hoc munere, sed potius esse magis idoneo exercitio sanctitatis, quod assumpserunt: *Stultum enim est (inquit) docere, ut per hoc, quod quis in sanctitate magis promoveatur, efficiatur minus idoneus ad spiritualia officia exercenda: & ideo stulta est quorundam opinio dicentium, quod ipse status Religionis impedimentum asserat talia exequendi, quorum errorem excludit Bonifacius Papa in cap. sunt nonnulli. 1. 2. ubi sic dicitur: Sunt nonnulli nullo dogmate sulti, audacissimi quidem zelo magis amaritudinis, quam dilectionis inflammati, asserentes, Monachos, qui mundo mortui sunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officij potentia indignos: sed omnino labentur, quod ostendit; primo quidem, quia non contrariatur Regula: subdit quippe, Neque enim D. Benedictus Monachorum Præceptor almiificus hujusmodi rei aliquo modo sinit interdicit: & similiter nec in aliis Regulis hoc prohibetur. Secundi prædictum errorem improbat ex idoneitate Monachorum, cum in fine capituli subdit: Quanto quisque excellentior est, tanto illis, scilicet spiritualibus operibus, potentior. Hac tenus D. Thomas. Ubi clarissimè probat, non solum non repugnare instituto Religionum prædicare, & docere; sed etiam Religiones, quanto sanctiores, eò aptiores animarum salutem procurandæ.*

Sed ut perfectius vig hujus rationis à Divo Thoma adductæ expendatur, ante omnia ani-

madvertere oportet, D. Thomam prædicto *art. 1.* querere, An liceat Religiosis prædicare, & docere? & affirmantem partem, damnatâ contrariâ sententiâ, ut stulta, & erronea, sequitur, eo fundamento Bonifacii Papæ potissimum ductus, quia Religiosi sunt capaces dignitatis Sacerdotalis, cui annexa est potestas prædicta munera exercendi, ut jam dixi, ac proinde non solum apti ad prædicandum, sed quanto sanctiores alii, tanto aptiores huic sacræ functioni, maxime cum à nulla Regula Religionum prohibeatur id ipsum.

Præterea dicto *Opusc. 19. art. 2.* id egregiè confirmat D. Thom. quia consilium non potest esse (inquit) de eo, quod contrariatur consilio, vel præcepto: sed docere cadit sub præcepto, vel consilio, ut patet Matth. ult. Euntes docete omnes gentes, &c. *Matth. Gal. 6. Vos qui spirituales estis, hujusmodi instruere in spiritu lenitatis; non ergo de non docendo potest esse consilium.* Et confirmat D. Thom. Consilia, quæ Dominus proposuit, immediatè ab apostolis servari voluit, ut eorum exemplo alij ad obeunda consilia provocarentur: unde Paulus 1. Corinth. 7. Consilium de virginitate proponens (dixit) Volo omnes homines esse sicut meipsum: sed observatio hujus, quod dicunt consilium, scilicet abstinere à docendo, ad Apostolos non pertinebat, cum ipsi ad docendum in universum Orbem mitterentur: non ergo abstinere à docendo sub consilio cadit. Hac tenus D. Thomas.

Igitur majoris perfectionis esse non potest, abstinere à doctrina, & prædicatione: tum etiam si non potest esse consilium, neque præceptum de non prædicando, aut docendo, non poterit doctrina, aut prædicatio verbi Dei esse contraria alicui instituto.

Et quanquam Doctor Angelicus scriptis ipsis, Dicos autem multò gravius, & acerbius factis illorum temeritatem, qui animarum salutem adversabantur, patefecit: Guilielmus enim ab Alexandro IV. Rom. Pontif. Romam evocatus, in publico Cardinalium confessa convictus, damnatusque est, atque non solum ejuslibet igni traditus, sed & ipse quoque ejus auctor Canonatu, ac redditibus Ecclesiasticis exutus, atque insuper à Ludovico Rege à tota Gallia relegatus. Stant hodie in compendio privilegiorum Ordinis Prædicatorum antiquo, varia Alexandri IV. contra Guilielmum, ejusque librum, & sectatores decreta, quæ etiam habentur in Conventibus Parisiensibus authentica.

CAPVT II.

Religiosi omnes præ aliis aptissimi sunt animarum conversioni procurandæ.

Illud inter cetera maxime pios Religiosorum animos ad opus conversionis suscipiendum movere debet, quod eorum status, vitæ & instituti ratio præ omnibus aliis magis idonea, & aptior huic animarum culturæ censetur, idque propter multas rationes, sive causas, quarum aliquas adducit Angelicus Pater D. Thomas *Opusc. 19. c. 2.* ex quibus tres præcipuas desumemus: Prima, quia convenientissimè doctrinam Evangelicam docet, qui non solum præcepta, sed etiam consilia servat: secundum illud: Copie JESUS facere, & docere: hujusmodi sunt omnes Religiosi; convenientissimè igitur omnes prædicant. Secunda: illi maxime sunt idonei ad docendum, qui

Qui maximè divina per contemplationem capere possunt: unde Gregorius in 6. Moral. Quies contemplantes sorbeant, quod occupati erga proximos refundant loquentes: sed ad vacandum contemplationi precipue Religiosi sunt deputati: ergo per hoc quod sunt Religiosi redduntur magis apti ad docendum. Sic D. Thom. ubi suprà, qui etiam Secunda Secunda Quæstione 187. articulo primo, tertiam non contemnendam adjungit rationem: quia quanto aliquis est sanctior, tanto est aptior practicationi verbi Dei, nisi aliunde prohibeatur; sed prædicare, & docere, neque interdicitur in Regula sancti Benedicti, neque in alio Religionum Regula, ut determinat Bonifacius Papa in cap. nonnulli sunt, 16. quæst. 1. Concludit igitur eò quæpiam magis esse idoneum, ac alius aptiorem animarum profectibus, quanto ille vitæ sanctitate fuerit sublimior.

Accedunt tres aliæ causæ, quæ statum Religiosum ministerio conversionum aptissimum efficiunt, quas suscipit Hieronymus Platos vir aliàs pius, & doctus in libro de bono status Religiosi prosequitur. Prima ducitur ex ipsa Dei natura, & more: si quis enim Dei rationem, atque ordinem in hominum salute propaganda ab ipso Ecclesiæ ortu attentius inspexerit, facile inveniet, hoc semper fuisse ejus consilium, ut ad tantum hoc opus eos maximè administratos, adjutoresque adhiberet, qui essent maximè humanis omnibus præfidiis destituti, ut non gloriaretur omnis caro, id est, ne tante rei laus, evacuata Christi Cruce, in hominum sapientiam, aut potentiam transferretur: quare non sapientes, non nobiles, sed piscatores, & publicanos, quos dirigeret, elegit: non igitur putandum est mutatum esse Deum, & ejus sapientiam, ac aliam nunc in hominum conversione formulam, quam antea secuturum. Quare nunc etiam querit Deus operarios pauperes, humiles, ac terrenis rebus omnibus vacuos (quales sunt Religiosi) qui vineam Domini in siti, fame, frigore, & nuditate, sicut olim Apostoli, excolant.

Secunda causa: quia cum ad cohortandum multo majus pondus habeant exempla, quam verba, nulli dubium est, quin multo certius, faciliusque credituri sint homines illi, quæm non verbis tantum, sed factis ipsis viderint res humanas contempsisse. Nam cum major hominum pars voluptatibus, ceterisque terrenis bonis rapiatur, quem viderint hæc despexisse, seipsum vincere, ac suas cupiditates rationi subigere, magni æstimant, ac rerum hæc desipientia admirabilitatem tantam præ se ferre, ut nihil sit ad persuadendum aptius, nihil gravius ad voluntates commovendas. Quare Religiosi, qui hanc paupertatem, rerum abrenuntiationem profitentur, aptissimi sunt hujusmodi ministerio.

Tertia, & ultima causa ab ipsis operariis ducta sit: Nemini dubium, quin ad hoc opus multo melius parati sint, qui nihil omnino in hoc mundo possident; primum: quia liberi sunt, expediti, & alacres ad currendum, quocumque eos spiritus Domini impulerit; propterea quod non libertorum, non agtorum, non rei familiaris procuratorum cogitationes illigantur: ex quibus duo magna damna consequi solent, nam & tempus eripiunt, quod in aliis melioribus studiis utilius impenderetur, & ipse animus frequenter rebus ipsis, quas tractat, nimium adhaereat, quod utrumque Evangelico operario & indignum, ac surpe, & maximè etiam incommodum est, Ita-

que bene, & sapienter Ambrosius in Lucam: Quilibet, inquit, debeat esse, qui evangelizat regnum Dei, præceptis Evangelicis designatur, ut sine virga, sine pera, sine calcamento, sine pane, sine pecunia, hoc est subsidij seculari adminicula non requirant, fideque tutus, pates sibi, quo minus ea requirat, magis posse suppetere.

Restant etiam duo alia in Religiosis, quæ ad hunc fructum in animarum conversione assequendum maximè conferunt. Primum professio ipsa castitatis, quæ ita Deo placet, ut ejus possessores Deus mira efficacia, & fortitudine contra daemones munit; ut optimè prædicavit summus Sacerdos Joachim (Judith 15.) qui in communi gratulatione post tantam victoriam à Judith contra Holofernem repottatam, sic eam celebravit: *ed quod castitatem amaveris; ideo manus Domini confortavit te, & eris benedicta in æternum.* Sed de castimonie in sancti Evangelij Ministris, necessitate, & fructibus alibi dicturi, nunc brevitate causa sermonem ad alteram partem, quæ Religiosos ad hoc conversionum opus maximè juvat, transferamus. Ea est charitas, & conjunctio animorum inter se ipsos: nam cum orbis ad Deum conversio difficillimi negotii sit, ac perspicuum sit, nullam rem magnam effici sine multorum adjumento, cum nemo solus omnia habere possit; sit ut in animarum conversione, ex Religiosorum conjunctione, ac mutua charitate uberrimi eliciantur fructus. Nam, ut prælatè dictum est à sancto Basilio, *Constit. Mon. cap. 19. Veluti milites testudine, quam vocant, salta, sese invicem ita muniunt, ut sint impenetrabiles, sic ipsi propter conjunctionem qua nexi sunt, sese mutuo. (ut ipse ait) conspiciant, & inter se protegant;* ex quo non solum sit, ut inimicorum ictus repellant, sed etiam inimicos ipsos facile fundere, & fugare etiam ab aliis possint. Quod si hoc verissimum est, nullum hominum genus repetiri ita huic animarum functioni aptum, & idoneum, esseque hujusmodi ministerium Monachorum instituto consentaneum, restat, ut sit etiam hæc functio illis facilior, & jucundior. Id enim perpetuum est in omnibus rebus, ut quæque res eo maximè gaudeat, quod ejus naturæ est maximè aptum, ac proinde quanto impedimenta sunt remotiora, eò majori facilitate sit prædita; quæ omnia Religiosorum animos in opus Missionum maximè deberent inflammare, præcipue si experientia ipsa clamante fructus in Ecclesiâ Dei, ex Religiosis Ordinibus in fidei propagatione considerentur: ad quorum enarrationem jam gradum faciamus.

CAPVT III.

Religiosis omnibus convenientissimum esse animarum salutem, & conversioni studere, ostenditur ex fructu à Religiosis in fidei propagatione facto.

Non levis momenti, imò gravissimum, validissimumque argumentum produci potest, quo & dignitas ministerii hujus amplius extollatur, & convincantur illi, qui contra institutum Religiosos agere, si in Missionibus occupentur, aut sunt affirmate, ex fructu, magnæque utilitate, quam Religiosi viri omnium ferè Ordinum in Ecclesiâ Dei, ex quo instituti sunt, verbi Dei præ-

dicatio-

dicacione effecerunt. Ex quo faciliè erit convincere eos non temere, aut inordinate contra suum institutum hoc munus suscepisse, sed potius divino consilio, ac convenientissimè egisse. Tum quia ad Ecclesiæ culturam, & propagationem homines sui instituti defertores tantopere non contulissent; nec DEUS hominum ita deviantium à suo instituto adjuvaret actiones, aut mentem excitaret ad similia opera perficienda; tum quia ferè omnes viri fuerunt doctissimi, atque ut plurimum sanctissimi, de quibus sine temeritate iudicari, aut suspicio nequit haberis; vel ipsos institutum proprium ignorasse, aut illud scienter non observasse, & contempnissè. Et quemadmodum Ecclesiam sanctam illud maxime commendat, quod tamen multi clarè admirationis viri, strenuissimi Martyres, Confessores integerrimi in ea fuerint; sic mihi videtur optimum argumentum in studii Missionum commendatione, quod tanta præstantium virorum Religiosorum multitudo illud fuerit amplexa, ut vel sola eorum auctoritas satis esse possit ad illud omni laude commendandum.

Est autem ejusmodi hæc multitudo, ut si ratiocinando summam eorum deducamus, qui in Religionibus sanctitatis gloria florere, sine ulla dubitatione maximam partem, immo omnem ferè, inveniamus huic animarum scholæ fuisse addictos. Quod si in eis hoc efficit ardens animarum zelus, ut tantam sanctitatis excellentiam adipiscantur, quid hoc ministerio melius, aut utilius Religiosis? hoc enim magnopere Missionum opus commendat, (ut nunc ejus alias laudes prætermittam) quod tales, & tanti viri eam vivendi formulam sustinuerint, quorum vestigiis insistere non possit non esse turum, & laudabile: quantacunque enim est eorum auctoritas, ea tota hujus ministerii dignitatem extollit. Primum, quia nunquam hi tale institutum adamassent, nisi merito adamandum cognovissent: Deinde quod ad illius dignitatem, & commendationem, ipsi quoque aliquid splendoris & dignitatis suis exemplis contulerunt.

Et in primis, ut nunc præteream Mendicantium Ordinum tam Religiosos quam fundatores, à Monachalium Religionum institutoribus incipiam, quorum facta tacita est, immo expressa instituti interpretatio, aliorumque subditorum ad sui imitationem cohortatio. De magno illo Monachorum Patre Benedicto, ut latius apud D. Gregorium in ejus vita habetur, in Cassino monte simulacra, quæ adhuc à Gentilibus colebantur, comminuisse, ipsosque oppidanos Christianis præceptis induisse legimus. De Basilio Magno Gregorius Nazianzenus in ejus vita scripsit, eum sua Monasteria propè civitates erigi curasse, ut non sibi tantum utiles, sed & aliis prodesse possent: *Quamobrem*, (inquit Gregorius) *Monachorum Canobia haud procul ab his, qui in hominum societate vivunt, aedificari iussit, nec omnino separavit; ut & propinquitate, cum opus charitatis exposceret, adesse possent, & stantes alioquin propriis terminis, ne quies illorum, aut pax interrumpi per multitudinem possit; ut & sic, nec ipsi Monachi actionis merito, quod ex impendenda alii pietate esset, privarentur; neque rursus eorum actio per tumultus inutilis efficeretur.* Hæc enim Gregorius.

Et ipsæ etiam Basilius in *Regulis superioribus*, q. 7. communem vitam solitariæ præferendam censet; quod hæc quidem (ut verbis Basilius utat) *suorum tantum bonorum procuracionem propositam habet: hoc autem aperte charitatis legi adversatur, quæ non*

quærit quæ sua sunt: quam perfectè observasse Apostolum videmus, qui non suam utilitatem quærebat, sed multorum, ut salvificarent.

Et paulò post idem Basilius in *tertem*, & infructuosam appellare non veretur eam vitam, in qua scilicet Dei contemplationem nulla actio subsequatur tuendis hominum commodis directa. Hæc Basilius.

Quis verò D. Bernardi, Claravallensis institui promotoris beneficia, qui non solum concionibus, & scriptis, sed quam plurimis exemplis proximis, Ecclesiamque adjuvit, poterit referre? Petrum Abailardum in Concilio Senensi, Gilbertum Porretanum in Remensi, Henricumque, & alios Hæreticos, qui Galliam universam suis dogmatibus inficiebant, solus ipse convicit, ac repressit, Franciamque aliqua ex parte prædictis hæresibus jam infectam, ad Ecclesiæ Catholicæ unitatem reduxit. Quid de peregrinationibus ejus, fidei, & sanctæ Matris Ecclesiæ, ac proximorum salutis causa susceptis dicemus? Modò enim ad Galliam Regem, modò ad Imperatorem, aliosque Principes viros pro arduis Ecclesiæ negotiis, ac rebus publicis, animarumque salutem concernentibus missus est à summis Pontificibus, ac denique fructus, qui ex ejus concionibus ad populum provenerint, quam innumerabiles ex vitis ad frugem se receperint, à Satanæ faucibus erepti, nec cogitari quidem potest. Ut omittam nunc præclara, quæ fecit in illo tetro schisma adversus Petrum Leonem Antipapam pro Innocentio Papa secundo legenda in ejus vita. Ecce tres monasticæ viæ auctores, fontesque clarissimos, à quibus ferè omne institutum Monasticum, tam in Oriente, quam in Occidente manavit, qui tam exemplis, quam verbis, Regulisque scriptis Monachorum instituto valde consentaneum esse decreverunt animarum salutem conversionique consulere.

Deinde, quæ à Religiosis Monachis ferè ab Apostolorum tempore gesta sunt in proximorum salute tuenda, & procuranda, immensum esset recensere: qui enim historias consuluerunt, facile compererint maxima, & egregia opera, quæ à Monachis in integris provinciis, & regnis ipsis, Christo adjungendis patrata sunt, quam sæpe Evangelii lumen, ubi nullum antea erat, intulerint: ubi obscuratum, instaurarint: quoties fidem, & Religionem, vel jam labefactatam, vel penitus perditam restituerint, ac redintegrarint. Quare ita Monachorum zelus olim in his enituit, ut post Apostolos, & Apostolica illa tempora, in propaganda per singulas provincias fide, vix aliorum nomen inveniat, quam Monachorum: & quia longum esset omnes recensere, aliquos quasi exempli causa, & per transennam attingamus.

CAPUT IV.

Exempla Ordinum Monachalium.

ET in primis Carmelitæ Monachi, antequam Quid o-
Mendicantibus annumerentur, erumpente liam præ-
Evangelii luce, admirabili cum animi magnitudi-
dine Evangelium Apostolorum tempore, per Sa- literic
Carmeli-
mariam, Palestinam, aliasque orbis partes propa- O. do in
garunt. Nam à monte Carmeli discedentes, ab Con-
Apostolis primum baptizati, postea eorum coad- sione in-
jutores in prædicatione sancti Evangelii effecti fidelium.
sunt, ut Josephus Antiochenus lib. 1. 2. *Speculi*
perfectæ militiæ primivæ Ecclesiæ scriptis: Perse-
gorum (inquit) *milisum Christi* (id est Apostolo-
rum)

rum) coadjutores surrexerunt strenuissimi viri, solitarij, contemplationi dediti, sanctorum Prophetarum ELIAE, & Elisei imitatores, qui de monte Carmelo descendentes, per Galileam, Samariam, Palaestinamque, fidem Christi constantissimi sparserunt. Haec tenus Josephus.

Idem etiam de Carmelitis post Josephum docuit Joannes Patriarcha Hierosolymitanus in lib. de instit. Monach. c. 27. Postquam docuit Carmelitas ab Apostolis esse baptizatos, & in fide instructos, addit: Denique eorum multi ea, quae ab Apostolis hauserant, ceteris effundentes, fidem Christi per Phoeniciam, & Palaestinam praedicabant, dilatantes dogma fidei, & moribus vita Monasticam conversationem Ecclesiae DEI insignissimam demonstrantes. Sic Patriarch. Hierosol.

Nec dissentit ab hac sententia Chronica Romana antiqua apud Speculum Ordinis lib. 5. in fin. in qua scriptum habetur: Tempore quo beatus Petrus Antiochia Cathedra praesidebat, Carmelites in regione circumquaque adjacente, diversis locis Catholicè pro fide instabant.

Quibus subscribit Richardus Armeanus Archiepiscopus in sermone de Conceptione B. Mariae, ubi de Carmelitis agens, inquit: Insuper, ut fide digna historia referunt, in principio nascentis Ecclesiae in partibus illis praedicando Evangelium solidissimè laborarunt. Haec, & alia de antiquis Carmelitis reperies apud doctiss. Walden. de Sacramentalibus, tit. 9. cap. 89.

Sed si ad aha tempora descendamus, aliorum Monachorum in Ecclesia Dei uberrimi fructus conspiciuntur. Primum enim de Monachis ex S. Benedicti familia (ut auctor est vit gravissimus Trithemius de vitis illustribus sui Ordinis, & Hier. Platus, ex quo quae sequuntur decerpimus). B. Remigius, qui anno ferè 530. Clodoveum Regem, & Franciam universam ab Idolorum cultu ad fidem Christianam traduxit, ab ineunte aetate Monachus fuit, & postea Remensis Archiepiscopus.

Item Martinus Monachus, anno 540. Suevos ab Arriano errore sanavit. De Anglia notissimum est, quod ab Augustino informata, quem Gregorius Pontifex cum aliis sex Monachis, nempe sanctis Melito, Petro, Iusto, Paulino, Laurentio, & Joanne eò legarat, ad Deum sese converteret, unà cum Rege Erelberto, anno 603.

Nec praeterea ipsam Pontificem Magnum Gregorium, ut in ejus vita lib. 1. refert Joan. Diaconus, qui cum Monachus adhuc esset, & Angelicos pueros forma pulcherrimos venales Romae conspiceret, agnosceretque illos esse infidelitatis tenebris immersos, tactus dolore cordis intrinsecus, mox à Benedicto Pontifice vehementer cepit expetere, ut sibi licentiam in illam regionem ad praedicandum sanctum Evangelium proficiscendi concederet, qua obrenta profectus est: postea verò tota acclamante Roma ab eodem Pontifice post triduum itineris coactus est ad Proprium Monasterium reverti.

Anno autem 622. Lambertus Leodiensis Monachus Taxandriam Germaniae Provinciam, eodemque tempore Kiliannus Monachus Francorum Orientalium gentem ad Fidelium numerum aggregarunt, atque hic quidem in eo opere etiam martyrium subiit.

Beda lib. 6. hist. Angl. c. 5. *Wifridus* ex Hierpuensis Monasterio in Anglia, postea Eboracensis Episcopus, anno circiter 683. cum Romam peteret, tempestate in Hollandiam, & Frisiam ejectus est; ne hiemem illic instructuosis degeret, cepit praedicare Evange-

lum, quod nullus adhuc sibi auditus fuerat praedicare. Idemque in patriam reversus, cum ab improbo Rege Egfrido in sua sede hærere non sinneretur, diverit ad Australes Saxones, adhuc in infidelitatis tenebris jacentes, inique fidelium lumen importavit, & simul toti insulæ, quæ Vetula dicitur. Ceterum, quod hic opus in Fissa exegerat, id deinde continuavit Willibrordus, ex Monasterio Ripensi in Anglia, qui Trajectensis Episcopus etiam creatus est.

Eodem tempore Swibertus Lindissæ in celebri Cœnobio Angliæ educatus, unà cum undecim aliis ad Apostolicum numerum representandam ad Saxones se contulit, ex quibus innumerabiles in Christi fide instructi sunt: idemque postea Verdensi Ecclesiae Præpositus fuit, ne tamen à laboribus suis unquam cessavit.

Insignis quoque in hoc genere fuit Bonifacius, qui adhuc meritis tanquam Germaniæ Apostolus colitur. Hic Patria Scotus, cum adhuc quinquentis à parentibus ipsis oblatum diu vitam in sacris claustris sanctissimè egisset, à Gregorio Secundo Pontifice in Germaniam missus, Hassiam Christo adjuvit, anno ferè 717. quam ob causam ad eos, quos docuerat, regendos Moguntino Archiepiscopatu ornatus est: quamquam majus ornamentum etiam postea ex martyrio accepit.

Willehadus item, & Ludgerus ex Monasterio sancti Willibrodii in Gallia, in Franconiam Germaniæ provinciam profecti, annum circiter 800. & plurimos illic filios Christo Domino pepererunt, ipsique plurimos ea de causa labores pertulerunt. Paulò post etiam, annos videlicet decem, Ansharicus cum tribus sociis ex Monasterio Corbeiensis in Gallia Belgica, plures regiones Evangelii causa peragraverunt, Daciam, Suetiam, Gothiam, Groenlandiam, in quibus omnibus vix credi posset, quantum fructum reliquerint.

Ex quo eodem Monasterio prodiit etiam Stephanus, qui primum Anshario in Suetica veste successit. Deinde in Helingensem Provinciam se contulit, quam totam ab erroribus ad viam veritatis adduxit, atque ibidem tandem ab impiis quibusdam inactatus, ad martyrii palmam evolavit.

Quo etiam referri debet Abbas Floriacensis Monasterii Albu dictus, quod à sancto Mauro in pago Floii Comitatus edificatum fertur: is enim in Vasconia Galliae parte Religionis propagandæ causa strenuè laboravit, vir eloquentia insignis, nec minus sanctitate præstans, ad extremum etiam martyrio gloriosissimus. Vixit autem anno ferè 976. Religiosam vitam diu professus una cum Gaudenzio fratre, Monacho item sancti Alexii Romæ, in Pannoniam abiit, ad disseminandam Christi fidem, ubi in Geisam Regem incidit, divino jam antea oraculo monitum de ejus adventu. Itaque ab illo cum honore exceptus totam eam gentem, antea feram, & duram, Christi cultu imbuic. Mox ad Sarmatas digressus Russis, Lituaniis, Moschis, Prussianis, sed plerumque Polonis, eorumque Regi Bolislao Evangelium promulgavit. Denique in Prussia, cum ab impiis ad stipitem alligatus, septemque lanceis confixus palpitaret, egisse DEO gratias dicitur, quod se martyrii, quod tantò diu jam optarat, compotem fecisset.

At Bruno ex Ducali familia, nempe Lotharii Saxoniae Ducis filius, monasticam vitam Romæ professus in Cœnobio beati Alexii à Joanne XIX. ad Ruthenos missus annuè fecit: 1025. multos populos ad salutis viam revocavit, qua in causa

Beda lib. 6. Mola- nus in Na- tal. 55. Belgj.

ne quid
in on
Eod
ai dicit
Regem
verit,
etiam
An
Et Ben
gen
Niceta
tore,
quem c
etiam c
Germa
in Por
conver
mariti
ga an
comple
lib. 4. que ad
Vicelin
tor fe
vigin
illam r
puli,
gnia c
Ac
Africa
impl
conve
anca
illate
sua li
mus r
VI. Su
ctinas
cim ep
Samm
gnati
hanc
nia,
omni
tetea
rum
lium
tanti
Grae
mor
omni
ciam

Exc
E
geri
tege
plat
acc
pra
sua
ub
vel
tar
ac
tie

ne quid ad laudem deesset, martyri quoque gloria ornatus est.

Eodem quoque tempore Bonifacius Romualdi discipulus in Russiam profectus, Russiam Regem, ejusque Regnum præter fratrem, convertit, à quo impiè cæsus, vineam à se plantatam etiam sanguine irrigavit.

Anno vero 1050. Humbertus ex Ordine sancti Benedicti Constantinopolim à Pontifice legatus ad Græcorum schisma confutandum, cum Niceta congressus coram Constantino Imperatore, ita eum disputando convicit, ut librum, quem conscripserat, comburere cogerit. Orbs etiam ex Monasterio Babenbergenfi, quæ est Germaniæ civitas, anno 1125. à Calisto Secundo in Pomeraniam missus, Barcilaum Principem convertit cum suis: quin idem etiam loca omnia maritima, Daciæ, Poloniæque finitima, cum magna animarum conversione peragravit. Denique complures Saxoniz civitates obiens, magnos ubique ad salutem motus effecit. Huic similis fuit Vigelinus, qui non multo post hunc una cum quatuor sociis ex Gallia ad Wandalos profectus, triginta totis annis incredibili labore universam illam regionem, in qua innumeri fermè erant populi, Christianis imbuit præceptis, & in iis insignia complura fundavit Cœnobia.

Ac denique non solum Benedictus Asiam, Africam, ac præcipuè Europam suis seminibus implevit, regna, & provincias sua prædicatione convertens; verum etiam Americam, nunquam antea cognitam, bonorum suorum operum radiis illustravit. Nam, ut refert Genebrad, in *Chronol. sua lib. 4.* & alii quamplures Historiographi, primus novi orbis Apostolus electus ab Alexandro VI. Summo Pontifice Becul Monachus Benedictinus, natione Catalanus fuit, qui electis duodecim ejusdem familie sociis, Vicarius Generalis Summi Pontificis apud illas nationes fuit designatus, ac benedictione Pontificali accepta, ad hanc novam Evangelii prædicationem ex Hispania, anno 1495, discessit, illisque provinciis omnium primus lumen fidei intulit. Multa præterea similia commemari possent ex Monachorum Ordine profecta, præcipuè tamen Orientalium Monachorum sub reglâ beati Basilii militantium, quorum ope, & doctrina conversa Græcia, alia etiam Orientales nationes in fide, & moribus sustentantur: quibus brevitatis causa omisissis, ad alia exempla efficaciora gradum faciamus.

CAPUT V.

Exemplis Eremiticam vitam sectantium idem comprobatur.

Remi, solitudinique professores, qui licet procul à negotiis ad spirituale otium confugerint: tamen si proximorum spiritualis utilitas requirat, contra officium agere, si non, contemplationis studiis relictis, ad proximos juvandos accurrant, docet Augustinus in *Epist. 91. ad Carparrivæ insula Monachos*: qua eos hortatur, ne suam quietem necessitatibus Ecclesiæ præponant, ubi inquit: *Parturienti si nulli boni administrare vellent, ne ipsi quidem quomodo nascerentur, inventuri fuissent.*

Imò, quod magis miror, ipse Chryllostomus acriter invehitur in sacros Eremiti cultores, si proximorum salutis obliviscantur, *Hom. 6. in primam*

Epist. ad Corinth. Tom. 4. Nonnulli (ait) civitates, fora, hominum consuetudines, & aliorum eruditiones reliquerunt, montesque petierunt. Quidsi quædam secessus causam dixerit, inveniet omnem convenientem veniam excusationem, siquidem ne pereat inquit, neve in virtute suam obtusior secedo: At quantum melius obrusorem te fieri, alios lucrari, quam morantem in solitudine pereuntes fratres despicere. Etio serm. 3. de B. Philogonio Tom. 3. Neque prorsus alia res est, quæ perinde declarat, docetque quis sit fidelis, & amans Christi, quam si fratrum curam agat, & pro illorum salute gerat sollicitudinem. Nec omnes audiant, & Monachi, qui montium occuparunt cacumina, &c. quò pro viribus Ecclesiarum profectus adjuvent, &c. & quibuscumque possint rationibus auxiliantur. Hæc Chryllostomus.

Itaque veteres illi tam magni, tamque sancti Patres sæpè hac una de causa solitudinem, quam multis annis coluerant, reliquerunt: & tempore, quo persecutiones Ecclesiam Dei oppugnavant, non defuerunt hi, quin naufraganti Ecclesiæ operem ferrent: imo tanquam generosi quidam catuli ex antris exilientes, & è latebris emergentes, statuerunt non se amplius solos servare, ac relicta contemplativa vita, omnemque quietem, ut athletæ insuperabiles à se removeantes, alacriter prodierunt ad certanda pro fide Christi bona certamina, hæc de magno Antonio memoriæ proditum est, qui relicta solitudine, Alexandriam veniens brevissimo temporis spatio miram Arianis intulit cladem.

Magnus quoque Athanasius in Epistola ad Dracontium Monachum contentiosè reluctantem ad animarum ministerium suscipiendum, his monet post multa: *Novi enim Serapionem Monachum esse, & quot Monachorum præfectum. Neque à te ignoratur, quot Monachorum pater fueris Apollonius. Novi Agathonem, neque ignotum habes Aristonem. In Græco est Fortassis etiam audivisti de Cue in superiori Thebaidæ. Poteris etiam resciscere de Paulo, qui est apud Latos, & alios multos, & tamen illi Episcopi constituti non contradixerunt, sed habentes pro exemplari Elisæum, & consicquid ELIAS egerit, & eruditus quid discipuli Christi, Apostolique fecerint, susceperunt hanc curam, neque ministerium hoc asperserunt, neque propterea se ipsi deteriores facti sunt, sed mercedem expectant laboris proficientes ipsi, aliosque proficere adhortantes. Quot ab idolis converterunt? Quot à furiosa & demoniaca consuetudine suâ admonitionibus compescuerunt? Quot adduxerunt Christo servos? adeo ut qui ista signa conspiciant, admirentur. An quaso non ingens signum puellam inducere, ut virgo maneat, & adolescentiorem adhuc ut sit continens, & idololatram, ut cognoscat Dominum?*

Et post pauca, ut probet, quod non sit impedimentum cura Episcopalis monastica observantia, quædam alia subdit, quæ ego libenter addam, quia si Episcopalis sollicitudo cum observantia non pugnat, multo minus simplex Missionum ministerium: Prosequitur igitur magnus Athanasius: *Quapropter cum istiusmodi (inquit) habeas exempla dilectissime Draconti, ne dicas, nec dicentibus credas, Episcopatum esse causam peccati, aut quod inde nascantur occasiones delinquendi. Licet tibi in Episcopatu versare, sicut cum Paulo, licet vinum non bibere, sicut Timotheus fecit, & jejunare frequenter, ut Paulus solitus, ita ut secundum illum jejunans, alios sermonibus nutrias, & sitiens abstinentendo à potu, alio docendo potum præbeas. Ne igitur talia obijerant Consiliarius tuis: novimus enim Episco-*

In Græco est
Fortassis etiam
audivisti de Cue
in superiori Thebaidæ.

pos jejunantes, & Monachos comedentes, &c. Hæc, & alia plura id genus Aphanasius ad Dracontium, quem tandem persuasisse conitat.

Abbatem Appolonium, qui Thebaidem olim incolabat, Paladius commemorat, (idem etiam refert Nicephorus lib. 9. c. 14.) quod relicta solitudine persecutionis tempore, addens animum Christi Confessoribus multos effecit martyres.

Et ut nunc prætermittam Romualdum Eremiticæ vitæ auctorem, quem magno ardore animatum salutis flagrasse ejus gesta testantur, Theodoretus in libro eo, quem *Religiosam historiam* inscripsit, commemorat de Iuliano, cum Ariano impietas late serperet, ab Acatio Episcopo his rationibus à peluua adductum esse, ut relinqueret illam, (verba sunt Theodoret) *in solitudine versandi rationem; veniet autem, ut ferret auxilium tot millibus, que se fraude interibant, & rumore sui adventus flammam extingueret Arianam. Cucurrit divinus Acacius, & sumpto, ut iussus erat, magno Acatio, accessit ad maximum lumen Ecclesiæ, & cum eum salutarisset, Die mihi, inquit, d Pater, quam de causa totum hunc laborem tam lubenter toleras? Cum u autem respondisset, & corpore, & anima, vitæque, & omnibus, que ad vitam pertinent, est mihi Dei cultus pretiosior. Conor autem quoad ejus à me fieri potest, illi à sorte nudum offerre ministerium, & es perpetuo placere. Ostendam tibi, inquit Acacius, rationem, per quam ei plus quam nunc servies. Idque dicam, non solum utens ratiocinatione, sed qui id ab ejus doctrina didicisti. Cum enim Petrum aliquando rogasset, an eum plus quam alii amaret, & didicisset id, quod sciebat vel ante Petri vocem: Tu enim, inquit, nosti Domine, quod amo te? Ostendit quidnam agens eum magis coleret. Si enim, inquit, amas me, palce oves meas, & palce agnos meos. Hoc quoque tibi, d Pater, est sciendum. Periculum enim est, ne oves à lupis intereant, ea autem valde amat, qui à te valde amatur. Est autem propriam amantium illa facere, qua cum sunt, eis, qui amantur, grata sunt. Et alioquin non parvum est periculum, multorumque, & magnorum illorum sudorum detrimentum, si pati poteris, negligere, tacitus præterire, veritatem quidem graviter oppugnari. Hoc cum primum audisset senex, qui eum quidem valere jubens ad tempus, neque civitatis strepitus, quod eis non esset assuetus, refugiens, accurrit Antiochiam.*

Eodem quoque modo narrat idem Theodoretus in vita Eusebii, Ammianum Eusebio persuasuisse, cum eum monuisset, ut videret, ne plus se ipsum quam DEUM diligeret, his verbis: Die enim mihi, ad illum dicebat, d optime. Cuinam placere existimas, laboriosam hanc sortidamque, & squalidam vitam es persecutus? Cum autem, ut par est, u itaque dixisset, Deo, qui est virtutis legislator & magister. Quoniam ergo eum amas, inquit Ammianus, ego tibi modum ostendam, per quem & amorem magis accendes, & ei, quem amas, servies. Nam quod omni tua cura & industria in te ipsum convertatur, non effugiet, ut sentio, crimen in te nimij amoris. Lex enim Divina jubet proximum amare, ut te ipsum. Multos autem opum participes sumere, hoc est proprium veri muneris charitatis. Hanc autem D. Paulus appellavit legis plenitudinem. Rursus quoque clamat: Tota lex & Propheta in hoc sermone in summam rediguntur, nempe, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Porro autem Dominus quoque in sacro Evangelio Petro, qui confessus est eum plus alii amare, præcepit palcere oves suas. Eos autem qui hoc non fecerint reprehendens, clamat per Prophetam, d Pastores, Non seipfos Pastores

palcant, sed oves. Et idem magnum quoque ELIAM, qui hanc vitam persequatur, iussit versari in medio impiorum, & secundum ELIAM tantopere celebratum IOANNEBAM, qui amplectebatur solitudinem, transiit ad ripas Jordanis illic baptizare jubens & predicare. Quoniam tu ergo quoque es DEI, qui te fecit, ardens amator, multos quoque tecum animos efficere amatores. Hoc enim est valde gratum communi Domino.

Optimè autem Aphraates vitæ sanctissimus, quem scribit idem Theodoretus in Valentis Imperatoris furore adversus Ecclesiam, eremo, in qua diu vixerat, relicta, tanquam bonum militem ad locum certaminis venisse, seque pugnantibus ultro miscuisse. Quin etiam cum aliquando tyranno in via occurrisset, cavillari eum capisse, quid ageret Monachus inter hominum turbas illum autem intrepidè sic respondisse: Die Imperator, si puella essem, quam pudor in conclavi retineret; vidiſsem autem in patri mei domum ignem conjici, eamque conflagrare, num intus sedens otiose incendia spectare deberem? Atque si hoc facerem, me quoque ipsum flamma absumeret, quin statim accurrerem, aquam afferrem, & omni opè igni resisterem, hoc ipsum nunc ego, qui flamma à te in Dei domum, qui verusissimus est Pater, injecta pro mea parte remedium adferre coner. Hæc tum Aphraates. Neque verò nunc meliora multò sunt tempora, minoresve pestes ubique hoc tempore inferi Satanas, quam tunc Valens.

Sed verè diversa sunt tempora, diversusque Christianorum zelus: nam & antiquitus majores nostri, cum hæresis aliqua oritur, causaque fidei ageretur, ita animis omnes commovebantur, ut non sibi satisfacerent, nisi univerſas Ecclesiæ vires in unum colligerent, ac tanquam in agmen accincti omnes una ad resistendum occurrerent. Et ut hæresim propulſarent, Episcopi, relicti gregibus, altaribus, sedibus, longè politas regiones non sine magno sumptu & periculo adire non dubitabant. Una autem omnium ordinum, & nationum Doctores, nec non & interiorum solitudinum cultores, tam Archimandritæ, quam alii (ut de sancto Argonio contra Arianos, & aliis quamplurimis in Actis Conciliorum Generalium legitur,) literis & sermonibus tanquam ad commune restituendum incendium accurrerant. Quod si præcis illis temporibus unus aliquis error totum Christianum orbem ulque adeo commovebat, ut ab antris deserti, viros solitarios, in communia castra convenire compelleret; quid nunc facere oporteat, cum non uno aliquo errore, sed ipsa hæresim colluvione oppretatur, & exerceatur Ecclesia? Quis, qualisque sit ille Ecclesiæ Catholice filius, qui pie matris graviter laboranti opem ferre recuset? Immo est Ecclesiæ tam ingens periculum non immineret, sed tantum utilitas major, ac spiritalis profectus animarum expectaretur; sufficeret, ut & Monachi, & solitarii prætermissa contemplatione, ac clausura Ecclesiæ conatus adjuvarent: ut optimè docuit Innocentius Papa in c. licet. de Regularibus, his verbis: Sicut majus bonum minori bono præponitur; ita communis utilitas speciali utilitati præferenda est. Et in hoc casu vidè præponitur doctrina scientiæ, sollicitudo contemplationis, & labor quieti. Quæ sententia latius confirmatur à D. Thoma Opus. 19. c. 4. dicente: Nec valet quod dicunt aliqui, quod hoc posset fieri, quando necessitas immineret, quæ nunc non apparet; cum magistrorum jam secularium copia habeatur. Quia utilitas communis non solum debet procurari, usque quocumque modo,

sed

sed ut sit optimo modo, quo fieri potest. Quando autem Doctores magis multiplicentur, tanto utilitas communis, quae ex doctrina provenit, magis crescit: quia uni manifestatur, quod alteri nondum notum est. Unde dicitur Sap. 6. Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum. Quo zelo Moyses ductus dicit Num.

Sap. 6.
Num. 11.

11. Quis tribuat, ut omnis populus prophetizet? Gloss. Fidelis Prædicator optat si fieri valeat, ut veritatem, quam solus loqui non sufficit, ora cunctorum foveat. Et infra: Prophetizare omnes voluit, qui bonum, quod habuit, non invidit.

Quis ergo cum tot exempla Sanctorum, tum illas monasticæ vitæ columnas Basilium, Benedictum, Romualdum, ac Bernardum, & eorum instituti sectatores, sanctissimi quoque Eremitæ Patres, & factatissimos cultores animarum salutis deditos videat, sine temeritatis nota audeat tot, ac tantos Patres instituti sui desertores judicare? aut quis non professioni Monasticæ convenientissimum proximos juvare pronuntiabit?

C A P V T VI.

Missiones expedientissimæ sunt omnium Religiosorum instituto, illudque mirificè perficiunt.

Religiones ex hoc esse perfectissimas, quòd fine mixto, tam ex contemplatione, quam actione gaudeant manifestum est. Nam cum primum apud nos locum obtinere DEUS debeat, qui & summum bonum est, & à quo omnia in nos bona promanarunt: secundo autem loco homini homo esse debet, inter quos una naturæ conjunctio est, quæ major altera affinitas non est, atque ideò maxima in terris officia sunt, quæ ad DEI gloriam, hominumque salutem propagandam conferuntur. Quare rectè S. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. negotiosa, & occupata vitæ munita duplici modo distinguit; alia enim sola exteriori functione completi, cujusmodi est servire hospitibus, vel ægrotis, vel militare, atque hæc quidem non paulò minoræ esse contemplatione: alia verò esse, quæ quasi fluunt ex abundantia quadam contemplationis, quæ videlicet cum mens divino amore incensa fuerit, agit in opera externa, ut est concionari, vel docere rudes, & alia similia. Hæc verò majora, & nobiliora esse non solum illa actione, sed etiam ipsa contemplatione, si sola, ac simplex sit, & si ipsa se tantum ipsa vertatur ac nihil ex ea in alios utilitatis sequatur. Docuit hoc, D. Thomas his verbis: Opus vitæ activæ aliud est, quòd ex plenitudine contemplationis derivatur, sicut doctrina & prædicatione, unde & Gregor. dicit in sua Homil. super Ezechielem: Quod de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus, dicitur Psalm. 144. Memoriam suavitatis tuæ eructabunt: & hoc præfertur simplicis contemplationi: sicut enim majus est illuminare quam lucere solum, ita magis est contemplata aliis tradere, quam solum contemplari. Sic enim summum gradum in Religionibus tenent, qui ordinantur ad docendum, & prædicandum: secundum autem gradum tenent hi, qui ordinantur ad contemplationem: igitur firmiter perfectio est sortiri finem ex contemplatione, & actione temperatum. Quare major perfectio erit Religiosorum, ac proinde eis magis expediens, in contemplatione, & actione exerceri, quam vel in sola actione, vel contemplatione:

Thom. à Jesu Oper. 1982. L.

quia etsi Religiones quàm plurimæ ut Monachales, ad solam, veluti ad præcipuum scopum, contemplationem destinentur: quia tamen, ut jam supra ostendimus, ex regula propria, à prædicationis functione non accentur; non poterit obesse, sed prodesse quamplurimum omnium Religiosorum perfectioni, in hujus altissimi ministerii studio occupari.

Neque timendum est huic vitæ mixtæ, ne in actionem multiplicem dilabatur, ac iterum reprehendatur à Domino de nimia sollicitudine, & turbatione erga plurima: nam cum interior oratio sive meditatio cum actione exteriori conjungitur, tam bene inter se necluntur, ut actio à contemplatione juvetur, & contemplatio ab actione non impediatur. Verè enim D. Aug. Epist. 116. animi gaudium, lætitiæ ac tranquillitatem non solum in solitudine ac secessu, sed & in actu quoque humano ait permanere, si ex illo aditu sive contemplatione ad operationem procedatur: ac proinde qui hominibus virtutem suam, & Evangelii lucem communicare instituerunt, non modo de virtutibus nihil perdere videntur, sed & eam potius multum augere: quasi enim quandam necessitatem injiciunt DEO, ut ipsi primo largiatur, quod per ipsos in alios effundi velit. Quare non potest non esse expedientissimum Religiosis omnibus, in juvandis Infidelibus has duas amplecti sorores.

Rem verò hanc potius practicè quàm theoreticè, ac veluti ab experientia ipsa probandam aggrediamur. Ostendamus igitur ad proprii cujuslibet Religionis instituti observantiam Missionum opus esse opportunissimum, expedientissimumque medium, idque in primis hæc comparatione. Statuamus in hoc loco Religiosos duos, quorum alter de simplici tantum Regule observatione, suæque salute cogitet, alter Missiones meditetur. Rogamus igitur (quamvis experientia luce meridiana clarior est) uter ex his duobus chororum ardentius frequentabit? uter mortificationes ex his duobus, increpationes, & occupatos patientius feret? uter nova patientiæ genera studiosius inquiret? uter labores & tentationes constantius patietur? Res per se perspicua est, & quia non omnes capiunt verbum hoc, rationem discriminis proferamus. Manifestum est eum, qui nil nisi domesticum cogitat, (ut experimenta quotidiana convincunt) iis ad passionem, mortificationem, & virtutum acquisitionem mediis uti mediocribus, ita ut raro admodum in eximiam sanctitatem iis mediis, eo modo, quo exerceri solent, perveniat. Disciplina quippe domestica nihil arduum post aliquantum temporis repræsentat, ad cujus victoriam animus se solitè altius erigat: immò consuetudine lentescit, & timendum est, ne iis, quibus præstare consuevit, satis contentus regrediat, cum progrediendi signa non præferat. Ex hoc efficitur, ut animus vilescat, & satis crebro cæptæ disciplinæ tenorem languidus omitat, seque ad laxitatem cum aliorum scandalo convertat; propterea quoque illæ Religiones, quæ hæc mediocritatem amplectuntur, cum degeneres otio, austeritatem diuturnam sustinere nolint, ad mollia relabuntur, & rixis, ambitionibus, aliisque peccatis, ut plurimum, deformantur: tantumque abest, ut ignavi Religiosi, qui præterunt reformationem propriam prius querendam, postmodum proximis vacandum, se ipsos promoveant, ut dolendum sit, quàm miserè propriis passionibus succumbant.

Hæc diximus ratione Religiosi illius, qui de

D

Mission-

Missionibus nequaquam cogitatur non in Religio-
si, qui Missiones animo petrant, & suam primo
salutem, & mox totius Religionis bonum
magnopere promouent. Ut enim actiones, &
labores communes proferamus, quam strenue ad
horas Canonicas, ad verbera, ad increpationes,
ad novos labores se offerunt, qui eas actiones
tam perfecte obire cogitant, ut eorum observa-
tionem in exteris regionibus concedere, ac pro iis
si oportuerit, occumbere meditantur? Quis hic
non deprehendat quandam animi magnitudi-
nem, quæ communi Monastica disciplina modo
minimè contenta, largiores vigilias, in eadem gra-
uiorem, ac riora verbera, seuiore increpationes
ferre contendat? Hæc quippe omnia, aliaque
graviora in opere Missionum futura novit, eoque
ipso quod animus ei complexus est, in quibusdam
eorum præludis, domi se exercere cupit, ne ad
pugnam imparatus accedat. Hinc longè major
quam sine Missionum studiis totius Religionis
perfectus existit: si enim Religiosi maiora, & au-
stetiora querunt, quam quæ regula præcipit, quo-
modo non facillimè, exactissimeque domesti-
cam disciplinam observabunt? Quomodo non
omnia hæc levia existimabunt, ac perfectiora
mortificationum, ac virtutum exercitia querent,
ubi rixæ, ubi prælationum ambitio, ubi cibi in-
temperantia, ceteraque mala, quæ Religiones la-
befactant? Perfecto ius, qui Missiones cupiunt,
longè alius affectus est, totosque ignominis, la-
boribus, ipsique morti constantè ferendæ seipso
exponunt.

Accedit ad hoc quædam spiritus alacritas, si-
milis affectui, quem Regius vates expressit in hæc
verba: *Exultavit ut gigas ad currentem viam.* Om-
nes enim actus expeditè, & celeriter obeunt Re-
ligiosi Missionum cupidi, velut ad cursum ac-
cincti, quæ regulatum actu in insignis perfectio
est. Quid hic de fluminis impetu, qui lætificat Ci-
uitatem DEI dicemus? Deuotionis impetu in-
quam, qui sæpe foras erumpit, ac alios non ita ge-
nerosos inflammat. Nunquam enim religiosa
cœnobia, tam euidenter flammescere vidimus, ac
cum de Missionibus ageretur.

Tamen ne deuotionis sensu, qui à sapientibus
non magnè æstimatur, nisi videamur, si rem
Theologico more perpendamus, quis non confi-
deret actus omnes Cœnobiticis ex Missionum
cogitatione, ac proposito, in signe meriti argu-
mentum acquirere, ex nobilissimo scilicet diuinæ
charitatis fine, quem qui de Missionibus non co-
gitant, vix, aut leviter attingunt. Sed & Philo-
sophica & Theologica Gymnasia in finem hunc
directa eximii meriti seminaria sunt, subest puritas
inventionis, quæ major, ac verior elaboratur, &
doctrina grauior, sanctior, permanentiorque ac-
quiritur: obseruantur quippe animo exercendæ
doctrinæ occasiones, quarum qui de Missionibus
non agunt, neque meminisci solent, & timendum
est, ne vanitas pro pietate subintret: multos enim
religiosos in urbibus clarissimis eleganter dicen-
do consensere videmus: quos eò molestissimos
studiorum labores intendisse infelicitatis argu-
mentum est. Utinam universi Scholastici, dum
studiis vacant, de doctrina cum sanguine pro
Christo disseminanda cogitent.

Ab exemplis etiam Sanctorum, tam antiquo-
rum, quam recentium, aliam non contemnendam
ponamus rationem. Nam nihil in viris Christianis
dignius, quam Sanctorum vestigiis insisteret: quo-
rum studium non in eo tantum laudatur, quod
salutem ipsi æternam consecuti sunt, sed etiam

quod alios eisdem salutis fecerit consortes. Ha-
bet enim hoc zelus DEI, ut omnes velit & curet
eisdem DEI esse participes, quod in viris certè
laudabile est, ac in feminis etiam non minus
commendatur. Quod ex B. THERESIA Virgini
Carmelitarum Discalceatorum fundatrici
spiritu satis patere potest. Illa quippe florentem
conversionem peculiari intuitu destinavit. Quanto ergò
congruentius sit viros pios, qui per seipso eam
conversionem DEI auxilio operari possunt, hoc
ipsam meditari & exequi.

Tertia ratio petitur ex Religionum reforma-
tione: Cum enim constet non modò Religiones
laxatas, verum & reformatas, quæ sibi tantum vi-
vunt, brevi tempore in ambitiones & discordias
degenerare occasione otii & inertia, quæ sunt vi-
tia Religiosorum, nihil Apostolicum cogitan-
tium: profecto ad augendum & conservandum
Religionum spiritum magnopere conducit opus
conversionis Infidelium. Sic enim exercent in-
genia utilibus studiis, & animi ornantur veris vir-
tutibus, incendunt desiderio patendi, & in ipsa
claustrum disciplina proficiunt, qui certè fructus fe-
liciter nunc etiam provenient, si Religiosi à Prin-
cipibus Ecclesiæ de opere Missionum admone-
rentur.

Denique recentibus antiquisque constat histo-
riis, viros aliquos insignes, qui catalogo Sanctorum
digni censentur, in ipsa Infidelium conversione
eximiam vitæ sanctimoniam comparasse, vel illu-
stri martyrio, vel præclara laborum plurimorum
perpessione, quæ legationem Apostolicam miro
modo condecorat. Verisimile autem est tantis lu-
minibus Ordines Religiosorum, Ecclesiamque
hac ætate caritatem fuisse, nisi conversionis Infi-
delium viros illos destinasset. Nunc ergò quis non
videat, ex hoc capite ornamentum perfectissimè,
non solum ipsis Ordinibus, sed etiam toti Ecclesiæ
corpori accedere: quod cum sanguine clarissimo
Martyrum fides propagetur, & vincat perfidi-
am. Quod verò spectat ad viros alios planè san-
ctissimos, qui martyrio coronati non sunt, subest
validissimum argumentum ad Missiones persua-
dendas, quod in ipsa conversionis legatione tan-
tos in vitæ sanctitate progressus fecerunt, ut nu-
mero Sanctorum digni existantur: quod viris
peritis comperit est. Cum itaque Apostolico
isto labore Ecclesia mirificè, & Martyribus, &
Confessoribus decoretur, profecto à summi Ec-
clesiæ Principibus, & ab ipsi Religionum Præla-
tis Infidelium conversio, ut suo convenientissima
instituto, sollicitè debet procurari.

Recitemus igitur in huius argumenti confir-
mationem primo loco, breviter tamen, viros, qui
ex Ordinibus Mendicantibus prodierunt. (ut nunc
omittam eos, quos in hac spiritali militia sanctissi-
mi Monachales Ordines habere, quorum ali-
quos retulimus supra) Apostolice adnumerandos,
ac moribus revera Apostolicis, & diuinis excellen-
tes, qui prædicatione sancti Evangelii sanctiores
effecti, Ecclesiæ augmentum, suæ familiæ hono-
rem, & præcipuè DEO gloriam ac laudem repor-
tarunt. Enumerabimus deinde Martyres, qui ex
eisdem Ordinibus prodierunt. Si enim res ipsa atten-
tè expendatur, omnes ferè sanctitatis excellentissi-
mæ viri, qui in Ordinibus Mendicantibus florere,
aut martyrii palmam sunt consecuti, huic ani-
marum lucrandarum studio, maximè Infidelium
fuerunt addicti. Ex quibus clarissimè convincitur,
eorum instituto expedieritissimum esse Missionum
frequenter usum. Et ut nunc omittam D. Fran-
ciscum

cisum in Ægypto peregrinatem, D. Dominicum cum Hæreticis affluente congregientem, S. Patrem nostrum Angelum totum penè orbem animarum lucrandarum studio perambulatem: quæ ne antiquiora videantur, ad nostra sæcula deveniamus.

In primis *Martinus Valentinus* illustrissima sanctitatis vir, Ordinis S. Francisci, duodecim assumpis socijs, in Indias Occidentales profectus est; illum Indi tanquam Apostolum divinitus ad ipsos missum coluerunt: summo enim vita sanctus miraculis coruscavit. Nec minoris sanctitatis fuit unus è duodecim socijs *Torivius Misolinia*. Eximie fuit sanctitatis similiter & alter *Joannes à S. Francisco*, qui solis precibus, ac nullo planè studio alsecutus est linguæ Mexicanæ cognitionem, aliaque innumera patravit miracula. *Andreas ex Olmo*, qui quadraginta triu annorum spatio Indis Christo reconciliandis in sumptu, quot, & quanta perpeffus fuerit, quæ inquam, discrimina divino beneficio superavet, incredibile est. Item *Franciscus Colmenarius* 35. annos Indis ad ovile Christi perducendâ impendit, in quibus nihil non dari, & acerbi toleravit, per quem vita sanctum DEUS quamplurima dignatus est miracula operari. *Franciscus Soto*, quem aliquando concionantem Indi ingenti luce circumfulgentem viderunt. Insuper *Martinus Jესu*, supra cujus sepulchrum sæpè vifus est homo maximo splendore circumfulus. Hos igitur paucos ex hac familia retulisse satis erit ex plurimis, qui virtutibus divinis florentes, miraculisque editis clari prodierunt, in numeroque ad Christum populos perdaxerunt: de quibus qui plura desiderat, legat historiam Francisci Gonzagæ Episcopi Zephaleni, & Marcum Uliffiponensem, Episcopum Porti in Lusitania.

Sunt porro ex Ordinibus aliis quamplurimi, ut D. Augustini, Domini, Carmelitarum, è Societate JESU, qui magno Ecclesiæ emolumento, & proprii instituti perfectione, vitam caelestem degentes in terris mirabilia magna in conversione animarum patrarunt, ut laus prosequitur *Thomas Bohus Tom. 1. de sig. Ecclesiæ, fig. 9. de propag. fidei cap. 2. & 3. & fig. 57. de sanctitate Ecclesiæ c. 21.*

Nullus autem fuit ex his Ordinibus, qui Martyres non protulerit, in nostræ fidei, & sanctitatis propriæ confirmationem. Ex sola Franciscanorum familia Franciscus Gonzaga numerat 114. eorum tantum, qui hoc sæculo floruerunt: quibus si adjungantur alii ad alia sæcula atinentes, de quibus *Bohus fig. 27. ut supra, numerum 200. excedent.* Ex Religione verò Societatis JESU, qui hæcenus ab Ethnicis, Mahumetarijs, & Hæreticis pro Catholica fide interempti sunt, propè centesimum numerum attingunt. D. verò Benedicti ad certam numerum non ita facilè redigi poterunt. Aliorum autem Ordinum nominatim numerum scire penitus impossibile est. Præcipue tamen S. Domini, è quo sanctitate florentissimi viri prodierunt quamplurimi, quæ & superioribus sæculis, & nostro durissimam mortem perpeffi, martyrii coronam sunt adepti.

Quocirca efficacissimum evidentissimumque argumentum elici potest, Missiones omnibus Religionibus expedientissimas esse, cum earum occasione viri egregii, qui tot, ac tanta pericula pro fidei dilatatione adierunt, qui acerbissima, & asperissima sunt pro eadem causâ passi, qui vastissima, & sevilissima maria transmisserunt, qui regiones incultas, incognitas, & horrentes peragrarunt, & qui inter efferratissimos populos, belluas inhumanitate morum superantes, & insati, nullis rebus prædiis, nisi divina ope eisdem populos ad veræ fidei

Thom. à Jesu Oper. Toy. I.

cognitionem præduxerunt: sic denique, qui pro eisdem fidei veritate ac propagatione vitæ periculâ subvenio dubitarunt. Unde si omnium Ordinum viri sanctitate præclari computentur, majorem eorum excellentiorumque partem animatum salutis, & præcipue Infidelium operam dedisse invenietur, aut pro fidei dilatatione martyrii palmam arripuisse. Maxima verò tunc erit hujus argumenti vis, si expendamus, in nulla Religione vigesimam Religiosorum partem, in aliis verò, nec centesimâ in Missionibus occupari, & ex hac minima seminis portionem majores DEO, & Ecclesiæ fructus referri, quam ex alia quantumvis maxima Religiosorum quantitate, & numero regularibus exercitiis occupato. Quæ cum ita se habeant, quam gratos Domino ac Salvatori nostro, quam fructuosos, quam salutaris proximo, ac toti Ecclesiæ, quam ipsi Domino gloriosos futuros meritis speramus, qui huic operi alacriter se accingunt? Quare cum DEUS tot, ac tantis signis manifestaverit Religiosis omnibus expedientissimum esse hujusmodi operi Missionum insudare, id sine magna remeritis, aut cæcitas nota inficiari non possumus.

C A P V T VII.

Occasione contemplationis quantumvis sublimis, aut strictioris clausuræ Monachos non excusari à Missionibus adjuvandis.

Illud semper fuit consilium Principis tenebrarum, (qui DEI gloriæ, animarumque salutis adversatur) eos ministratos, quos multos profuturos timeret, à tam salubri opere, sub majoris boni, aut saltem sub propriæ quietis ac pacis interioris, contemplationis, aut strictioris clausuræ prætextu deterrere. At contemplationis studium quantumvis ardens, & sublime ad tempus esse ob proximorum salutem prætermittendum: nec hoc prætextu Monachos Eremiticæ solitudinis sectatores excusari, præter exempla quamplurimis firmata rationibus, hæcenus commemorata, Sanctotum etiam Patrum proferamus testimonia, in quibus omnes uno ore contemplationem ab actione, hoc est, proximorum cura sejunctam, vel sterilem, vel minus fructuosam judicant.

D. enim Hieronymus *lib. 3. in c. 31. Prov. Tom. 8. in enarratione illorum verborum: Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis, inquit: Sicut totius labentis sæculi cursus perenni diei, ac noctis alternatione variatur; & dies quidem ad operandum, nox ad quiescendum naturaliter condita est; sic totum præsentis Ecclesiæ tempus gemino quodam quietis & operis statu discernitur. Quasi enim nocte quiescit, cum aliqui fidelium ejus intermissa ad tempus solitudine externa, sibi vacare, & sequi ipsos spiritualiter incipiunt juvare, vel lectionibus sacris, vel orationibus, ac lachrymâ sese, vel alios hujusmodi studiis secretius exercendo. Surgit autem de nocte, cum in hisdem suis fidelibus ad augendam etiam proximorum curam se sollicitè accingit. Quod fraterna administrationis opus duobus modis exercere consuevit, quia & eos, qui foris errabant, ad fidei gratiam convocat; & illos qui fidei sacramentis jam sunt imbuti, us bonis operibus amplius insistant, exercitare non desinit. Unde bene dicitur: Deditque prædam domesticis suis; cum eos quos ab antiquo hoste eripere potuit docendo, societati illorum, qui in fide præserere, conciliat. Dax & ancillis cibaria; cum humilissimis quibusque debito timore sua jussa servantes, ne pio laborant*

DE PROCURANDA CON- VERSIONE OMNIUM GENTIUM

LIBRI II.

PARS TERTIA.

Cura Infideles juvandi præcipuè spectat ad Ordines Mendicantes.

QUAMquam DEVS omnipotens, *cujus natura bonitas*, ut inquit S. Leo, *cujus opus misericordia est*, universum hominum genus ad eam salutem, *cujus causa conditum est*, facile per se adducere posset; tamen ut illam suaviter, qua sua providentia in rebus omnibus delectatur, in hac quoque re, (id est animarum conversione) omnium maxima, retineret, ministrorum etiam operam adhibere decrevit, qui ut ait Apostolus 1. Cor. 7. adjutores DEI essent.

Hos verò inter alios ad tantam gloriam à Deo electos coadjutores in hac tercia parte ostendere conabimur fuisse Ordines Mendicantes, quod ex duplici capite deducemus; alterum ex antiqua horum sanctissimorum Ordinum in Ecclesia DEI institutione, alterum ex fructu, qui tanquam ex uberrimis fontibus in Ecclesie arva emanavit; ac demum Guilielmi harum familiarum acerrimi impugnatoris objectionibus, quibus satisfaciemus.

CAPVT I.

Ordines mendicantes ex vi suæ institutionis fuisse ab Ecclesia destinatos, ut proximorum, tam Fidelium quam Infidelium spirituali saluti consulere.

IN primitiva Ecclesia olim fuit duplex Evangelizantium genus, quod usque ad nostra tempora productum est. Alii certas plebes moderandas instituendasque cura propria, ac perpetua suscipiebant: qui vel Episcoporum, vel Parochorum munere fungebantur. hos D. Petrus alloquens 1. Petri 5. *Seniores*, inquit, *pascite, qui in vobis est gregem DEI, non turpis lucræ gratia, neque dominantes Clero, &c.* Act. 20. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam DEI, quam acquisivit sanguine suo.*

Fuit etiam alterum in Ecclesia DEI ministrorum genus, qui non firmas sedes tenerent, sed prout temporum opportunitas, & Fratrum necessitas postularet, duò potissimum munera exequerentur. Primum quod varias Ecclesias obirent, ac in eis proprios Pastores juvarent, infirmos confirmarent, ac omni ratione rem Christi promoverent. Secundum, quod in alienigenarum gentium fines pertransirent, ac luce Evangelicæ doctrinæ Infideles illustrarent, ad ovile Christi reducerent. Oportebat enim, ut in hac militia Christianæ ordinatissima, ac fortissima acie, præter militares copias certa sede dispositas, quibus nihil æquè curæ est, quam ut locum suum

Thom. à Iesu Oper. Tom. 1.

non deserant, essent etiam auxiliares copiarum, levisque armaturæ equites, quorum munus sit, huc illucque discurrere, & ubi discrimen sit, promptè adesse, labantemque jam militem confirmare, ac præterea aliquando in hostes relicti propriis cohortibus irruere, illosque vel occidere, vel victos & captivos Duci exercitus tradere.

Sic igitur duo hi militum ordines in Ecclesia ab initio sunt pro ejus conservatione & propugnatione constituti; unus eorum, qui certo loco decertent: alter, qui per omnia discurrant, & operam propriis Catholicorum agminibus deferant, & adversarios, id est Infideles, verbi DEI gladio transigentes, captivos in obsequium fidei trahant. Hoc vero duplici militiae genere uti sunt Apostoli Act. 15. *Paulus & Barnabas inser se dixerunt, revertentes visitemus omnes Ecclesias, in quibus predicavimus.* Ipsi etiam Apostoli (quorum Principi Petro dictum est, *occide & manduca*) verbi divini prædicatione, ac virtute miraculorum illam confirmantes, universum ferè orbem captivum in obsequium Christi, seu ut melius dicam, à servitute Dæmonum, in libertatem Christi traduxerunt. Et quamvis Episcoporum hoc videatur esse, uti verè successorum Apostolorum; Episcopi tamen hæc omnia præstare nequeunt. Quamobrem singulari providentia, ac non sine divino consilio à summis Pontificibus factum est, ut Religiosorum Ordines, maxime tamen eorum, qui Mendicantium nomine gaudent, specialiter deputarentur, qui Episcoporum, Parochorum, ac præcipuè Sedis Apostolicæ conatus in tuenda Catholica fide, & Ethnicorum procuranda salute, ipsius Sedis auctoritate sibi adjuvarent, atque hoc Apostolicum munus, tum inter Christianos, tum inter Infideles, oppidatim

Per varia regna, & regiones discurrendo obitent. Quare merito à Gregorio Magno emanavit decretum, ut habetur 16. *quæst. 1. cap.* ex auctoritate, ubi *Ex auctoritate*, inquit, *huius decreti Sacerdotibus, Monachis, Apostolorum figuram tenentibus, liceat predicare.* Hæc Gregorius: qui Apostolorum munere fungi voluit Monachos, non quia in potestate, aut iurisdictione Apostolis succedant, hoc enim munus potius ad dignitatem spectat Episcoporum: sed quia suis discipulis, & missionibus animarum profectibus more Apostolorum student. Unde Apostoli, ac Religiosi, qui his per universum orbem Missionibus illos imitantur, Nubes in sacra scriptura merito appellantur, quia aquas Evangelii portant populis effundendas, ut irrigentur terræ populorum, & de hac cælesti pluvia virtutum fruges spirituali operatione multiplicentur.

Quare nulli dubium esse potest, si Catholicè sapiat, omnibus Religionibus Mendicantibus non solum conforme, sed & præcipuum esse sui instituti partem, salutis animarum studere, esseque à Sede Apostolica in hunc finem ordinatas, à Deoque divinitus institutas, & vocatas, ad fidei pietatisque propagationem, morum instructionem, ac communis boni conservationem. Quare Concilium Viennense, *ut refertur in Clement. Dudum. parag. Getram de sepulturis*, Episcoporum coadjutores, sive cooperatores in prædicationis officio, ac in aliis spiritualibus functionibus Mendicantes Ordines constituit. Quam verò ob causam Apostolica Sedes Religiones instituerit Mendicantes, & quale sit earum munus aptissimè declarat D. Bonaventura in *Tractatu*, Quare Fratres Minores prædicant, *Tom. 1.* ubi instruit Rectores Ecclesiæ DEUM imitari debere, qui etiam omnia per se possit, dignatur tamen in quibusdam operibus suis habere coadjutores, & Vicarios, in hoc præbens exemplum Ecclesiæ Rectores sollicitudinis suæ onus impatriendi, ne per ipsorum negligentiam, & insufficientiam salus Fidelium negligatur: *Prædictis ergo* (inquit Bonaventura) *de causis in his novissimis temporibus, de quibus prædixit Apostolus 2. Tim. 3. quod instabant tempora periculosa, ex multiplicatione peccatorum, & numerositate rudium populorum, & seditione hereticorum, & raritate bonorum, & difficultate regendi, & insufficientia Prælatorum, & perplexitate casuum emergentium, & aliorum periculorum Ecclesiæ imminentiū, ex variis eventibus providit Sedes Apostolica, ad obviandum præfatis periculis, remedium quibusvisque animabus pereantibus administrando, quod divina ordinatione Religiosos quosdam Ordines instituit, qui officio Prædicationis, & Confessionis sibi commisso, subveniant indigentia populorum, & insufficientia Clericorum, & obsistant versutibus hereticorum, & hoc in solatium, & sublevamen oneris, non in præiudicium plebanorum.*

Et infra: *Temperatissime quippe, ait, sic disposuit Divina sapientia, & instituit Sedes Apostolica, ut per Ordines prænotatos in Prædicatione, & Confessione defectus Clericorum suppleantur, & anima salventur.*

Et post pauca: *Quod autem quandoque Religiosi ad salvandos Fideles in Ecclesia essent vocandi, ostenditur in Evangelio, Luc. 5. Cum Dominus dixit Petra, Duc in altum, & laxate reia vestra in capturam: & concluservant autem piscium multitudinem copiosissimam, rumpebatur autem rete eorum, & annuerunt sociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuverent eos, & impleverunt ambas naviculas. Mare est scutum: Navicula Petri est Ecclesia fidelium: Rete est Evangelica doctrina: per iussum Domini tanta*

piscium multitudo concluditur, quod rete rumpitur, quia tot ad fidem veniunt, quod tam etiam hereticibus scindunt. Sed cum Petrus, cum suis trahere non valent, annuerunt sociis in alia navi, ut venirent, & adjuverent eos, qui Prælati Ecclesiæ cum Clero non sufficientes, tantam plebis multitudinem trahere ad litui vitam perpetuam, annuerunt, admittendo, sociis Religiosis scilicet, Ioanni & Iacobo, activis, & contemplativis, ut venirent, compatiendo animarum periculis, & adjuverent tam eos, qui trahunt, quam qui trahuntur, illorum insufficientiam, istorum indigentiam relevando.

Demum subdit: *Quod autem prioribus temporibus in Ecclesia non erant vocati, vel nisi à Sede Apostolica Religiosi, ad officia Prædicationis, & Confessionis, ut nunc, ista fuit ratio: Cum moribus adhuc parvus est, paucioribus indiget remediis & levioribus, sed cum cepit invalescere, & latius se diffundere, ne desperabiliter ager periclitaretur, necesse est plura, & efficaciora remedia adhiberi: ita etiam cum status mundi modò deterior sit, quam olim, expedit plures nunc esse sublevantes, iuxta illud, Luc. 10. Mellis multa, operarii pauci, (idonei, & fideles.) Rogate ergo Dominum mellis, ut mittat operarios in vineam suam. Ac tandem concludit Seraphicus Doctor: *Cum igitur iam sit Ecclesia quasi navis tempestate concessa, in qua remigantibus pavore tremantibus, procelle tumentes penè operiunt navem, nisi sunt Fratres à summo Governatore, saluti auctoritate Sedis Apostolicæ, ut in naviculis suis, discurrerent per mundum, quos ex naufragio peccati periculantes invenerint, rapiant ex undis, & ad litus salutis reportent.* Hactenus D. Bonaventura.*

Ex qua doctrina colligit D. Bonaventura, in eodem Opusculo, prædictas Religiones astringi ex charitate salutis proximorum subvenire. Et doctissimus Pater Dominicus Bagnèz 2. 2. q. 33. art. 3. dub. 3. Ordines Mendicantium teneri, sub præcepto habere specialem curam, ut Religiosi se exercent in doctrina, prædicationibus, & Confessionibus, cuius eam reddit rationem. *Quis finis prædicatorum Ordinum est salus animarum: & ideo Prælati tenentur ad media procuranda, nec non & subditi tenentur ex officio & professione sua disponere se, ut sint idonei ad exercenda potissimum sui Ordinis munia, sub peccato mortali, & ex consequenti tenentur peculiari obligatione, ad studium litterarum, quoniam hac est dispositio idonea.*

Immo & D. Thomas in opus. 18. 23. agens de Ordinibus Mendicantibus inquit: *Huiusmodi si statum perfectionis magis habent Religiosi, qui ex voto sui Ordinis ad hoc obligantur, quod Episcopi ministrant in his qua ad curam animarum pertinent prædicando, & audiendo Confessionem: ubi illa verba: (ex voto) idem sonant, ac ex professione, sicut omnes tenentur Mendicantes. Ex quo etiam secundo fit, quod cum Religio nostra, inter Mendicantes Ordines à Summis Pontificibus fuerit annumerata, ut constat ex innumeris privilegiis, & ex c. unic. de Religiosis domibus, nullus restat dubitandi locus, illam esse à prædictis Pontificibus, & maioribus nobiscis destinatam in adiutorium Episcoporum, ut eorum ministerium in salvandis animabus Religiosi nostri sua doctrina, & exemplo adjuvent. Sed de hoc latius egimus in *Simplici Missionum.**

CAPVT II

Exempla Ordinum Mendicantium,
qui in propaganda fide Catholica,
miros in Ecclesia Dei fecerunt
progressus.

Multa commemoravimus supra ex Monachorum familia circa animarum culturam præclarissima exempla. Superest, ut ad Mendicantium Ordines deveniamus, quos & Episcoporum, & Apostolicæ Sedis in hac causa cooperatores fuisse præstantissimos à tempore suæ institutionis usque ad nostra secula, nemo est qui dubitet. Et in primis de Patribus Dominicis, quantum animarum conversioni insudaverint, quantumque à suo ortu, & origine totius orbis salutem procuraverint, & in quantas regiones ob hanc causam fuerint sparsi, facile erit colligere ex Bulla Innocentij IV. & Nicolai IV. Fratribus Prædicatoribus, in conversione animarum laborantibus concessa, cujus initio habentur hæc verba: *Innocentius Episcopus servus servorum DEI, Dilectis filiis Fratribus de Ordine Prædicatorum, in terras Sarracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Ethiopum, Syrorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Ziccorum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mestlicarum, Tartarorum, Hungarorum, Majoris Hægarie, Christianorum captivorum, apud Tartaros, aliarumque Infidelium nationum Orientis, seu quarumcumque aliarum partium proficiscentibus salutem, &c.* Hæc Innocentius.

Quos fructus Ordo iste tulit ex tam copioso, tamque universali Verbi DEI semine, non facile erit dinumerare. Nam cum aliqui Religiosi ad aliquas prædicatorum regiones fuissent destinati, multas peragrarunt Barbarorum Provincias, in quibus nulla adhuc Christi notitia erat, idque eo fructu, ut ita scriptum sit, iniri non posse numerum animarum, ad rectam fidem per eos traditarum, præsertim vix in Cumanorum gente. Unde *Benedictus*, qui ceteris præerat Fratribus, ad Magistrum Generalem scribens, (quæ adhuc extant literæ) narrat multa hominum millia non solum ex plebe, sed etiam ex prima nobilitate Baptismum suscepisse. Quare hoc sufficiat quasi specimen eorum fructuum, quos hic Ordo in Ecclesia tulit, fertque Indies, quibus recensendis iusta jam volumina scripta sunt.

Ex Franciscana autem familia, præter alia anno ferè Domini 1270. missus est Constantinopolim, ad tractandam illius Græcæ Ecclesiæ reconciliationem *Hieronymus Esculus*, is qui postea ad summum Pontificatum evectus, *Nicolaus IV.* est appellatus, & quidem felici successu, quippè qui Imperatori, & genti illi veritatis legem persuaserit, secumque quadraginta ex proceribus, ad Pontificis pedes, & ad Concilium, quod eo tempore Lugduni habebatur, cum magno omnium gaudio perduxerit. Idem etiam Tartaros non semel adierunt, primum ab *Innocentio IV.* missi anno 1245. quo tempore cum magnus hominum numerus Evangelium admisisset, paulò post multò plures illuc operam destinati, Monasteria multa instituta, denique res Christiana feliciter profectus administrata est. Iterum deinde anno 1341. à *Benedicto X.* Pontifice duo ex eisdem missi, tanquam Apostolici Legati, cum alijs socijs adjunctis, qui item accepta ab Imperatore illo promulgandi

Evangelii facultate, multa dento & templa, & Monasteria, cum divini cultus propagatione, multaque animarum conversione, instituerunt. Anno autem 1332. non parva horum manus in Armeniam ipsam penetravit, inter quos præcipuus fuisse fertur *Gonzalam Lauratum* virum doctissimum, qui cum concionibus, tum pluribus libris in illam linguam conversis, multum profecit. Eodem etiam ferè tempore, & *Pasibalem*, inter *Medos*, & *Gentilem*, inter Persas versatos esse accepimus: & illius quidem extat Epistola, qua narrat se, cum munera, & uxores, quas Barbari illi offerebant, aliasque blanditias constantè repulisset, tentatum deinde esse contumelijs, bis etiam lapidarum, faciem & plantas igne adustas, quibus tamen rebus ita se nunquam territum, ut nec habitum deposuerit, nec à prædicando destiterit. Atque etiam circa idem tempus *Bosina*, urbs *Dalmatiæ*, *Gerardi* Generalis Ministri opera, conversa est ab hæresi, cum illic fortè iter habuisset; qui deinde etiam pluribus eò missis, finitima loca, quæ erant eadem labe infecta, expugnavit, & ad Christi ovile reduxit.

Odericus autem *Foroliviensis*, eodem ipse ferè quoque tempore, tum, ut honores fugeret, qui illi ab omnibus habebantur, tum ferventi animarum zelo adductus, impetrata à Superioribus facultate, contulit se ad Infideles, ubi per varias excurrens provincias, versus Orientem, & Meridiem, eo in opere annis septem, & decem positis, viginti millia animarum solus baptizasse, & salutari doctrina instituisse dicitur. At vero circiter annum 1370. *Gulielmus Petrus* Catajæ missus Evangelizandi causa, plures quam sexaginta, ex suis adduxit. In Hungaria autem cum Rex ille finitimas quasdam Provincias recenter subjecisset, destinatis eo Franciscanis octo, non pluribus diebus, quam quinquaginta, ducenta hominum millia, ad Christum adduxerunt: quo successu impulsus Rex optimus, ad Ordinis Generalem scripsit, ut duo millia ad se Fratrum mitteret, quoniam nulli opus esset defaturum: legiturque adhuc hujus Generalis Epistola, qua suos ad tam optabiles, & gloriosos labores piè, & ferventer invitat. Nec tacendus *Joannes Capistranus*, qui anno circiter 1450 una excursionem duodecim Infidelium millia, & multos præterea schismaticos Ecclesiæ aggregavit.

Quanti verò in Indijs Orientalibus, & Occidentalibus fuerint ab initio, & fiant quotidie fidei Christianæ progressus, per Ordines omnes Mendicantes, immensi laboris esset enumerare. In eis sunt multæ familiae, ex Ordine SS. Augustini, Dominici, Francisci, & Carmelitarum Excalceatorum, quæ huic uni rei Christianæ scilicet fidei propagationi dant operam. Primos omnium, qui ex Mendicantibus tantam hanc provinciam aggressi sunt, Franciscanos fuisse legimus, atque eisdem etiam in iis inveniendis, cum antea ne quidem de nomine auditum esset, magnopere contulisse. Cum enim *Christophorus Columbus* de ea navigatione instituenda, apud *Ferdinandum* in Hispania Regem ageret, nec ei, ut in re tam nova atque incerta, multum fidei haberetur; Patres duo Franciscani valde eum juvisse dicuntur, tum ipsum animando, tum etiam Regem impellendo, ut eam occasionem omnino tentaret. Itaque cum impetrata classe *Columbus* Mexicana regna feliciter aperuisset, atque in Hispaniam, tam lætæ rei nuntius reversus esset, ita cum aliquot ejus familiae Patres, ea in loca navigarunt anno circiter à Christo nato 1493. Atque eodem parè tempore, ad Orientalem

Indiam Emmanuëlis Lusitani Regis auspiciis à Vasco Gama patefactam, anno videlicet, 1500. missi sunt Evangelii causa viri octo, ex eadem familia, tum doctrina, tum pietate præstantes. Ab his initiis, hic Ordo per eas regiones diffusus, multiplicatis brevi tempore domiciliis, tredecim Provincias instituere, in quibus magnam Christianæ rei operam navarunt, & adhuc navant. Ad eosdem labores paulo post, id est anno 1505. navigare etiam Dominicani, qui item illic multa præclare gessere, deinde Augustiniani, & Carmelitar.

Sed quamvis plurimum Ordines alii, ut Christi nomen ab omnibus in universo orbe colatur, laboraverint, inferior tamen laus Societatis JESU Religiosis non debetur, quæ tum in Gallia, Belgio, Germania, Polonia, totoque illo Septemtrionis tractu hæresum peste laborante, impigrè se ubique offert Catholicis confirmandis, hæreticis reducendis, aut etiam confutandis, tum etiam versus omnes orbis partes, ac præcipuè in utraque India infidelium culturam exercet: ac primum in Orientali India, Joannis Lusitani Regis rogatu, per *Franciscum Xaverium*, Apostolicum sancti virum, introducta est, ac in celebri urbe *Goa* nuncupata, Societas JESU habet insigne Collegium, in quo morari solent Socii amplius centum: ibi instituuntur pueri quam plurimi, è diversis regionibus oriundi, Brachmanes, Persæ, Arabes, Æthiopes, Cafres, Canarii, Cazarates, Bacanii, Malavares, Bengalæ, Canaræ, Peguæ, Patanes, Chinguolæ, Jai, Malai, Manacarabi, Macazareti, Malucii, Sionii, Mauri, Chinenfes, & alii, qui in terras suas dimissi optimis instructi moribus, ac disciplinis Evangelium longè latèquè disseminare soleant. Eadem Societas in Occidentali India Evangelium Christi latissimè propagavit, ac in utraque India innumeros habet operarios.

CAPVT III.

Non sufficere Religiosis Mendicantibus præparationem animi ad juvandos proximos.

AT non desunt, qui dicant non opus esse, ad charitatis perfectionem animarum studium actu suscipi, sed sufficere in affectu, & desiderio habere, ut constat multos viros sanctissimos Eremiti cultores, hæc charitatis affectione, sine illo actuali exercitio, quæ proximis tenetur consulere, viros evasisse perfectissimos; ex quo inferunt sufficere Religiosis, etiam Mendicantibus, habere animi promptitudinem, hoc est, paratos esse juvare Episcopos, vel summum Pontificem tempore instantis necessitatis, vel ipsis requirentibus, aut præcipientibus.

Et quamvis forsitan, si rem istam subtilius discuteremus, & ut dici solet in Scholis, metaphysicè, posset forsitan defendi, inter occasiones consulendi proximorum saluti assiduas & graves, sufficere charitatem in affectu, sive, ut ipsi vocant, animi præparationem; quemadmodum inter opes, & delicias sanctitas, inter honores humilitas, inter epulas castimonia: illud tamen certissimum est, in praxi similem animi præparationem nec sufficere, neque charitatis metam attingere. Proh dolor! pereunt innumeræ animæ, & actualiter detruduntur in infernum, & sufficit charitas in affectu, aut sola animi promptitudo eas adjuvandi?

Quæ rogo fuit causa, cur sancti, & Religiosi

virum cum probè intelligerent in quo sita esset charitatis perfectio, tamen ita charitatem proximi in actu sunt amplectati, ac si nihil ea esset, quæ in affectu tantum consistebat? Ac deinde illud etiam maximum est in hoc genere, quod cum Christi Domini vita perfectissima fuerit nostræ vitæ, & salutis forma, & ille non sola animi præparatione, sed etiam operibus ipsis, ac toto lux vitæ cussa nihil aliud, quam animarum salutem curaverit, consequens esse videtur, ut qui in hoc utroque ejus in se effluerit similitudinem, ei plus laudis debeatur, quam qui tantum in altero.

Hæc fuit etiam S. Bernardi sententia in Homil. *Ecce nos reliquimus omnia &c.* asserentis antiquis Patribus satis fuisse spiritum Domini solo spiritu sequi: At, inquit, ubi Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, jam nobis in eo tradita est imago vitæ, & perfectionis exemplar, quod oportet etiam corporaliter imitari, ut utroque sequentes vestigio, non ulterius cum Patriarcha Jacob altero semore claudicemus. Neque id dicimus tanquam salvari quis vel hoc tempore nequeat, si secus egerit; sed ut gradum agnoscat proprium, & locum perfectionis, aut discipulatus officium non usurpet. Hæc Bernardus. Claris tamen ipse *Serm. 50. in Cantica*, de hoc duplici charitatis genere edisserens in proximis juvandis, non sufficere affectualem, sed actualem prærequiri his verbis ostendit: *Ordinavit in me charitatem. Quàm putas harum? Vitamque, sed ordine opposito. Nam actualis inferiora præfert, affectualem superiora. Etenim in bonè affecta mente non dubium (verbi causa) quin dilectio hominū DEI dilectio proponatur, & in hominibus ipsis perfectior infirmioribus, cælum terra, æternitas tempori, anima carni. Attamen in bonè ordinata actione, sæpè, aut etiam semper ordo oppositus invenitur. Nam & circa proximam curam plus urgemur, & pluries occupamur, & infirmioribus Fratribus diligentiori sollicitate assidimus, & paci terra magis, quam gloria cæli, jure humanitatis; & ipsa necessitate intendimus, & temporalium inquietudine curatum, vix aliquid sentire de æterni permittimur, & languoribus nostri corporis, postposita animæ cura, penè continuè inservimus, & ipsis denique infirmioribus membris nostri abundantiorum honorem juxta sententiam Apostoli circundamus, pro hoc quodammodo facientes verbum Domini, de quo habes: Erunt novissimi primi, & primi novissimi. Orantem denique hominem cum DEO loqui, quis dubitet? quoties tamen inde charitate jubente abducimur, & avellimur propter eos, qui nostra indigent opera, vel loquela, quoties piè cedit negotiorum tumultibus, pia quies? Quoties bona conscientia ponitur codex, ut operi manuum insudetur? Quoties pro administrandis terrenis, justissime ipsis super sedem celebrandis Missarum solemnibus? Ordo præposterus, sed necessitas non habet legem. Agit ergo suam actualis charitatis ordinem, juxta Patrisfamilias justionem, incipiens a novissimis. Hæc Bernardus.*

Præterea excusatio hæc frivola omnino videtur: nam vel loquitur de præparatione animi, quam debent habere subditi respectu Prælatorum Ordinis, ita ut ipsi non se immisceant Ecclesiasticis functionibus, nisi à Prælati suis ad munus concionandi, aut confessiones audiendi, aut alio modo erudiendi populos vocati; & hoc verissimum tutissimumque consilium judico, Quamvis forsã sæpè laudabilis erit se ipsos pro Infidelibus juvandis Prælati semel, atque iterum offerre, exemplo D. Gregorij, antequam ad Pontificiam ascenderet dignitatem, C. Bonifacij Episcopi, & Martyris Ordinis Camaldulensium; S. Ludovicij

Beltran.

Beltrandi, qui omnes alique quam plurimi sanctissimi viri à suis Prælati ardentissime efflagitant, ac impetrant mitti in remotissimas orbis regiones, pro Infidelium salute procuranda; immò nullus ferè Religiosorum Ordinum alumnus à Prælati, nisi ipsemet postulat, huic altissimo deputatur ministerio. Nec verò si quis præsentit se à spiritu divino, semel atque iterum ad Missiones excitari, trepidandum illi est timore, ubi nulla est timendi occasio, nempe in appetenda sollicitateque procuranda illa re, quæ à Christo Domino commendata, ab Apostolis, ac tot sanctissimis viris tanto studio exulta, immò ipso usu, & experientia Religiosis utilissima, & jucundissima semper inventa: si enim nihil aliud, quam DEI gloriam, animarumque salutem sitimus, nihil trepidandum, quin DEI spiritus, qui nostras mentes excitat, nostras quoque actiones juvabit. Quod si res optatum exitum non fortiaur, in re tam magna voluisse fat erit.

Verum ut eò quò digressi sumus revertamur: vel est sermo de præparatione animi respectu Prælatorum Ecclesiasticorum, quales sunt Episcopi, & summus Ecclesiæ Pastor; sic falsum est, Ordinum Mendicantium Prælati, animi præparationem sufficere, quo ad populorum vel instructionem vel reductionem, quasi animarum culturæ, nisi requisiti, operam dare non teneantur.

Primo, quia Pontifices, cum Ordines Mendicantes instituerunt, non in eam finem id præstitisse constat, ut coadjutores tantum in animi præparatione essent, sed ut re ipsa, cum animarum necessitas vel utilitas id postulatet, manus operi admoventur.

Secundo, quia expressè D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 4. ad 2. asserit, subvenire Prælati in animarum ministerio, hujusmodi Religionum proprium esse.

Tertio, quia Mendicantes, ut notum est, instituti sunt, variisque ab Apostolica Sede condecorati privilegiis, ut prædicando, docendo, aliisque modis convenientibus spiritualem proximorum salutem procurarent. Quæ igitur ratione animarum salutem consulatur, si dicti Religiosi animi solum præparatione succurrere contendat, aut quando unquam aliqua ex his sacris Religionibus, sola animi præparatione in animabus subveniendis contenta fuit? Nunquid D. Dominicus, aut S. Franciscus, B. Angelus, S. Ignatius, alique Mendicantium Ordinum Patres, & Coryphæi, eorumque sectatores, quorum gloriosa gesta nulla delectabit oblivio, pro animarum salute procurandâ, animi tantum præparationem sibi præfixere, an verò pro eis lucrandis & restaurandis, labores, sudores, miras vexationes, ac sanguinis ipsius effusionem, nõ sine magno Ecclesiæ fructu pertulere?

Quarto: Quia tunc animi promptitudo apud DEUM pro facto reputatur, cum quis opus bonum non exequitur, eo quod non possit, vel occasio desit: ut sunt Anachoretæ, qui in animi promptitudine habent obedientiam, patientiam, ac misericordiæ opera, quia parati sunt data occasione illa exercere: tamen si ipsis offerretur occasio, nullatenus talis animi promptitudo, nisi facto ipso comprobata, sufficeret. Quomodo ergo Religiosis Mendicantibus, ætate, quâ Ecclesiæ tot laborat hæresibus, tot impiorum opprimitur afflictionibus; tempore, inquam, quo immensus Infidelium numerus, ut sunt Indi, Æthiopes &c. Evangelicæ doctrinæ panem exigere conspicitur, mera animi promptitudo sufficere possit?

Quinto: Quia hæc animi promptitudo respectu Summorum Pontificum, ad quos tanquam ad summos Pastores spectat Infidelium curare conversionem, competere debet, non Religiosis tantum Mendicantibus, Monachibus, & Clericis, verum omnibus etiam laicis ad Infidelium reductionem aptis: quare ad majora Mendicantes Ordines ex vi suæ professionis vocatos esse palam sit.

Sexto: Quia ministeria Ecclesiastica, docendi v.g. prædicandi, &c. quæ lucrum temporale præ se ferunt, etiam exigui momenti, nunquam à Religiosis prætermittuntur, immò sæpius inter eos contentio exoriri solet, & æmulatio non modica, quisnam huic vel illi populo concionari debeat, quantumvis non nisi fructus temporales inde speretur. Quinimo varis etiam disculis, neglectâ Clausurâ, sæpius Religiosi vicos & castella pervagantur, ut modicam vini, frumenti, vel paleæ, aliarumque rerum sibi comparant, & in hunc finem velut in scopum, prædicationem, doctrinam, sacramentorumque administrationem, quandoque imprudenter ex his aliqui dirigunt, & pro dolor, cælestia ac divina, in humana & terrena lucra convertunt. Cum verò de animarum salute, pro quibus Christus Dominus, spinas, flagella, clavos & vulnera, atque adeo ipsam mortem sustinuit, agitur, tunc passim animi præparationem in Evangelium pacis sufficere contenditur.

C A P V T IV.

Religiosi Ordinum Mendicantium non solum Fidelibus, sed & Infidelibus tenentur opem ferre.

Aliud insuper Dæmonis telum, adversus Fidei propagationem, animarumque salutem aliqui in nos contorquenti, (quod merito fidei artem, vel ut clarius dicam, contra fidem appellare possumus) asserentes sufficere Fratibus Mendicantibus, si fidelium tantum saluti consulant, cum in aliquibus villis, aut regionibus inter Christianos adhuc commorentur homines fidei Christianæ ignati; ac ipsi etiam civitatis tot esse civium in veterata vitia, & mores corruptos, ut DEO forsitan invisum sacrificium videatur, ac præposterus charitatis ordo, domesticis in fidei tenebris relictiis, neglectaque spiritali cura domesticorum, eos, qui foris sunt, magno cum labore, ac non sine animarum nostrarum periculo immensis trajectis spatiis quaeritare.

Quorsum, inquam, Missiones aggredimini, tantum terræ pelagique immensi ad ignotas terras trajicitis, si Christianorum curam deseritis, & extraneis consulitis, propriis ac domesticis relictiis; cum iniquitas maxima sit, posthabitis domesticis, extraneis vacare, & certos pro incertis relinquere fructus? Hanc frivolam excusationem, fidei propagationi omnino contrariam, de medio tollendam esse, duobus, aut tribus propositis argumentis, facile convincemus. Primum erit, Ecclesiam usque in finem mundi crescere oportere, ac Evangelium pacis incessanter utque ad sæculi consummationem prædicandum. Secundum, hanc propagandæ Ecclesiæ curam potissimum ad Summum Pontificem pertinere, ac proinde Mendicantes Ordines, qui Sedi Apostolicæ sunt auxiliatores, teneri in hac fidei propagandæ cura ad hæc præclarissimam

Sedem

Sedem spectante cooperari. Tertium, Fidei dilatationem non esse huic curæ postponendam, eique semper studendum, etiam domesticis ovibus relicta, dummodo illis auxilia sufficientia conferantur.

Ad rem igitur redeamus. In primis constat Ecclesiam dilatandam esse, donec in toto mundo Evangelii lumen resplendeat, sintque unum ovile, & unus pastor: hoc autem à Domino fuisse præceptum eleganter docet D. Augustinus variis in locis, præcipuè *Epist. 8. ad Hefychium, & Epist. 48. ad Vincentium*, ubi contra hæreticos quosdam acerrimè pugnat, qui obicem fidei Christianæ per universum orbem propagationi ponentes, iudicant Evangelium non debere prædicari ultra certos terminos ab ipsis præscriptos. Quantum deinde errent, qui Evangelicam tubam solum intra Catholicæ Ecclesiæ claustra resonare velent, palchre docuit D. Bernardus in *Epistola ad Eugenium*. Quare cùm præceptum sit Domini non tantum datum Apostolis, sed etiam eorum successoribus, operarios pro excolenda vinea incessanter mittere, nemini dubium esse debet, hoc onus efformandi, mittendique ministros Summis Pontificibus incumbere, quibus universalis Ecclesia commissa est: unde cum Mendicantes Ordines, etiam suo modo Apostolis successerint, ut in *prin. hujus 2. partis* ex decreto Gregorii Papæ commemoravimus, sintque in hac parte Apostolica Sedi coadjutores idonei, pro virili tenentur in gentium procuranda salute Summorum Pontificum conatus adjuvare, usque dum ovile unum in Ecclesia confurgat.

Præterea Christi Domini, ac Sanctorum omnium exemplo facile edocemur, normam in Missionibus servandam. Nam in primis Salyator noster, ac Dominus JESUS Christus, cum Judæa ferè tota, tempore mortis suæ, ac in caelos ascensionis esset inculca, ac sceletibus immanissimis obruta, uno tantum Apostolo, B. nimirum *Jacobo* relicto, ceteros in universum terrarum orbem ire præcepit dicens: *Eritis mihi testes in omni Judæa, & Hierusalem, & usque ad extremum terræ.* Nonne Apostoli, omnia etiam inculca maxima plebis portione, relicta ibi discipulis, ad alia regna migrabant? Nunquid non *Petrus* Antiochiam deservit, & *Paulus* Orientales Provincias, ut Romam venirent? Illis in locis Petri aut Pauli doctrina opus non erat? vel tunc infideles omnes ad fidem conversi, ac moribus perfecti, integritate erant, cum ab illis provinciis præclarissimi Apostoli Romam profecti sunt; aut ab inelyta urbe Romana, cum Apostolorum Princeps discipulos, versus omnes orbis partes Evangelii disseminandi gratia emisit, Christo nomen collumque subdiderat? Ac denique, ut nunc aliorum Apostolorum similia præteream exempla, cum D. *Benedictus* ab Italia Maurum in Galliam; ac D. *Franciscus* in varias mundi regiones discipulos sparsit; *Beatus Ignatius* à Roma in novum orbem, aliasque Septentrionales partes Xaverium, aliosque discipulos transmittit, num Italia viris illis Apostolicis, pro fidelium instructione, atque ædificatione non indigebat? Quid Summos etiam Ecclesiæ Pontifices damnabimus, qui divino afflato spiritu, quotidie operarios in remotissimas Provincias, pro infidelium salute curanda transmittunt, cum non deesse messis multa tum Romæ, tum in aliis Ecclesiæ regnis.

Demum, nusquam Ecclesia esset propagata, nec Evangelium universo fuisset orbe cognitum.

Nam si primum oporteret domesticorum morbos curare, ac rudes omnes Christianos instruere, errantes ad viam veritatis reducere, cum hoc moraliter sit ferè impossibile, non relinqueretur tempus, neque occasio propagandi Evangelium gentibus. Sufficit igitur, si populo Christiano auxilia ad salutem sufficientia conferantur; ipso verò renuente ad veritatis viam reduci, ad gentes converti, quemadmodum Apostoli Judæis prædixerunt: maxime quia domesticæ fidei nunquam remanent destituti ministris necessariis: habent enim Episcopos, Parochos, ac Religiosos innumeros, quorum ope facile possunt veritatis viam edoceri.

Immo modicus fructus, qui ex Christiano populo, quasi ex vinea senescente colligitur, movere debet Ecclesiæ Principes, ac Religiosorum Prælatos, ut eò sua studia converterent, unde majorem proventum sperarent. Nimis enim exploratum est, plurimos verbi DEI, ac Sacramentorum ministros in florentissimis urbibus Christianis parum proficere, experientia ipsa clamante, integros ferè populos, in eisdem semper vitiis jacere, quamvis ministri æternæ salutis abundant. Cur ergo non fiat delectus, & numero idoneo relicto, operarii multi destinentur, ad regiones, & nationes Infidelium, ubi felicias proficiant? Et quidem ratio hæc ipsos potissimum prædicatores, & Sacramentorum Ministros extimulare debet, ne post labores studiorum, & scientiæ divinæ acquisitionem, vires consumant, aut eleganter dicendo, aut cum exiguo fructu laborando. Si enim rectè sentiant, prospicient profectò, in Evangelii prædicatione, quæ apud Infideles fit, se Apostolis similiores futuros, cum ibi stimuli multi vanitatis non pugnent, & ipsum JESUM Christum veracius per sudores, & labores imitentur.

C A P V T V.

Proponuntur & refelluntur argumenta Guilielmi & aliorum.

Guilielmi argumenta contra Ordines, tam Mendicantes, quam alios, quibus conabatur ostendere, Monachos non esse idoneos doctrinæ, nec verbi DEI prædicationi, immò hæc eorum instituto esse contraria, latissimè refert D. Thom. *Opus. 1. 9. c. 2. & 4. & 2. 2. q. 187. Art. primo*: breviter tamen ea, quæ principaliora sunt, adducet. Primum erat ex D. Hieronymo: *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.* Secundum ex D. Gregorio: *Nemo potest Ecclesiasticus deservire Officiu, & in Monastica regula ordinatè persistere*: sed Monachi tenentur in sua regula ordinatè persistere; ergò nec possunt Ecclesiasticis officiis deservire, qualia sunt prædicare, & docere. Tertio, Quia est contra doctrinam Apostoli. 2. ad Cor. 10. *Nos autem non in immensum gloriamur, sed secundum mensuram regulæ, quam mensus est nos DEVS.* Unde dicunt, quod quicumque Religiosus ultra illum modum egreditur, qui sibi ab auctore Regulæ suæ est statutus, seipsum superextendit. Quarto, Quia Monachus tenetur Ordinem suum servare, sed extra claustra, non potest eum commode servare, ergo non convenit ei prædicare, &c. Hæc sunt motiva Guilielmi, jam pridem à Sede Apostolica, ob ea, plurimis decretis damnata.

Ad

Ad. 1.

2. Cor. 10.

Ad 1. Respondet D. Thom. *dicto c. 2.* ibi Hieronymum solum affirmare, Monacho, in quantum Monachus est, competere poenitentiam agere, non docere, sicut aliqui olim usurpabant; qui ex hoc ipso, quod Monachi erant, docere volebant. Ad secundum ex Gregorio, quod nemo potest Ecclesiasticis officiis deservire, respondet D. Thom. ubi supra; *Non esse intelligendum de his, quae ad substantiam Religionis pertinent, ut etiam per apparatus ibi patet, quia haec bene servare possunt Ecclesiasticis officiis deservientes: sed intelligitur, quantum ad alia observantias, sicut silentium, & vigiliis, & huiusmodi: quod etiam patet ex hoc, quod sequitur in praedicto cap. ut ipse distinctionem Monasterij teneat, qui quotidie in Ministerio Ecclesiastico cogitur deservire. A quibus observantias regularibus non est inconveniens si aliqui abstinere, ut communi utilitati vacent docendo, sicut patet in illis, qui ad Praelationis officium assumuntur, cum etiam in claustris manentes, in talibus quoque dispensationem accipiant, propter aliquam causam. Et propterea aliqui Religiosi sunt, qui in claustris suis manentes, distinctionem Ordinis sui servantes, scholastico insistent officio, quod ex institutione sui Ordinis habent.*

Ad tertium respondeo ibidem his verbis: *Ille se extendit super mensuram suam, ut patet per Gloss. ibidem, qui se extendit, ultra quam concordatur ei: Illud autem intelligitur concessum, quod nulla lege prohibitum invenitur. Unde si Religiosus aliquid faciat, quod non sit sibi per regulam suam prohibitum, non superextendit se super mensuram, quamvis de illo sciendo in Regula nulla mentio fiat: alias non liceret Religiosis aliquibus, qui habent Regulas latiores, assumere sibi perfectiorum vita consuetudines & statuta, quod est contra Apostolum ad Philip. 3. Qui ea quae retro sunt obliviscens, ad ea quae sunt priora se extendebat. Et praeterea aliqui Religiosi sunt, qui doctrinam ex institutione sui Ordinis habent, & patet, quod contra eos dicta obiectio non procedit.*

Ad quartum, ex sanctissimi Doctoris doctrina modo allata facile responderetur: ubi docuimus non solum imminente necessitate, sed etiam postulante id animarum communi utilitate licetè

praetermitti Ordinis observantiam, maxime illam, quae non ad institui substantiam spectat.

Et ut alia, quae ad Mendicantium Ordinum functiones, & privilegia spectant, breviter ex mente D. Thomae *d. Opusc. 19. & 2. q. 187.* adjiciam, quaero cum D. Thoma, cur Mendicantes Religiosi in medijs oppidis, ac civitatibus sua se cœnobio extruant, ac proinde civium tumultibus exposita; cum tamen Monachi longè ab hominum cœtu, & frequentia remoti in agris, montibus, & solitudinibus sua Monasteria exaedificaverint? Respondeo cum S. Thoma locis citatis, ideò Mendicantes in civitatibus habitare, ut juvent alios, & ipsi pariter eorum largitionibus adjuventur, cum Christi causa omnia reliquerint. Monachorum verò non fuit propriam, alios docendo juvare; aut se fundis, possessionibus, ac bonis stabilibus in communi abdicare.

Praeterea quaeritur, Cur Mendicantes viribus alioquin praediti, manibus minime laeorent; cum ex Augustino per totum librum, de opere Monachorum, ex Basilii item, & Benedicti Regula, & cap. de praesentium 16. q. 1. manifestè constet, olim Monachos manibus laborare consuevisse? Respondeo cum S. Thom. *Opusc. 19. c. 5.* non idem jatis esse de Mendicantibus, quod de Monachis. Illi enim sunt instituti ad docendum, concionandum, conferendum Sacramenta, & proinde ad diligentem literis operam navandam. Porro qui spiritualia seminant, merito, ait Apostolus, temporalia metunt, & qui altari serviunt, ex altari vivunt, Monachi vero minime.

Ac denique, Cur Religiosi Mendicantes in studia literarum incumbant, cum olim Monachi solum quieti, silentio, solitudini, & contemplationi operam dederint? Respondeo itidem S. Thomas *locis citatis, & cap. 11.* Mendicantium Ordines sese literis applicuisse, cum instituti fuerint, non tantum Monastici Ordines ad solitariam vitam agendam tantummodo, sed ad salutem animarum procurandam, propagandam, augendam, & conservandam.

DE